

Na osnovu člana 32. st. 1., 2., 3. i 7., a vezano za član 27. Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02) i član 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), na prijedlog Ureda za veterinarstvo Bosne i Hercegovine i Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 25. sjednici, održanoj 29. oktobra 2012. godine, donijelo je

**PRAVILNIK
O ORGANIZACIJI SLUŽBENIH KONTROLA
PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA
NAMIJENJENIH ISHRANI LJUDI**

POGLAVLJE I. UVODNE ODREDBE

Član 1.

(Predmet)

- (1) Ovim Pravilnikom se utvrđuju posebna pravila organizacije službenih kontrola proizvoda životinjskog porijekla.
- (2) Ovaj Pravilnik se primjenjuje dodatno uz Pravilnik o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja u skladu s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja.
- (3) Ovaj Pravilnik se primjenjuje na djelatnosti i lica na koja se primjenjuje Pravilnik o higijeni proizvoda životinjskog porijekla.
- (4) Obavljanje službenih kontrola u skladu s ovim Pravilnikom ne isključuje primarnu zakonsku obavezu subjekata koji posluju sa hranom da osiguraju sigurnost hrane u skladu sa važećim propisima, kao ni svaku građansku i krivičnu odgovornost koja proizlazi iz kršenja njihovih odredbi.

Član 2.

(Nadležni organi)

- (1) Nadležni organi za provođenje ovog Pravilnika u Bosni i Hercegovini su:
  - a) Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine - Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured);
  - b) Nadležni organi entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine: su nadležni organi definirani Zakonom o veterinarstvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 46/00), Zakonom o veterinarstvu u Republici Srpskoj ("Službeni glasnik RS", br. 42/08 i 06/12), Zakonom o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02) u slučaju Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Zakonom o inspekcijama FBiH ("Službene novine FBiH", broj 69/05), Zakonom o inspekcijama Republike Srpske

("Službeni glasnik RS", broj 74/10) i Zakonom o inspekcijama Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine", br. 24/08 i 25/08) (u daljnjem tekstu: nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta).

- (2) Nadležni organi iz stava (1) ovoga člana obavljaju svoje aktivnosti i izvršavaju svoje obaveze u skladu sa svojim nadležnostima, prema trenutno važećim propisima.

Član 3.

(Definicije)

- (1) U smislu ovog Pravilnika, pojedini pojmovi imaju sljedeća značenja:
  - a) **službeni veterinar** je veterinar koji je u skladu s ovim Pravilnikom kvalificiran djelovati u tom svojstvu i kojega je imenovao nadležni organ iz člana 2. stav (1);
  - b) **ovlašteni veterinar** je veterinar kojega je imenovao nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta da u njegovo ime obavlja posebne službene kontrole na farmama;
  - c) **službeni pomoćnik** je lice koje je u skladu s ovim Pravilnikom kvalificirano djelovati u tom svojstvu, koje je imenovao nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta i koje radi pod nadzorom i odgovornošću službenog veterinara;
  - d) **oznaka zdravstvene ispravnosti** je oznaka koja, kad je stavljena, ukazuje da su obavljene službene kontrole u skladu s ovim Pravilnikom.
- (2) Prema potrebi, primjenjuju se i definicije iz:
  - a) Zakona o hrani ("Službeni glasnik BiH", broj 50/04);
  - b) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11), a koje se odnose na životinjske nusproizvode, prenosive spongiformne encefalopatije (TSE) i specifični rizični materijal;
  - c) Pravilnika o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja u skladu s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja;
  - d) Pravilnika o higijeni hrane;
  - e) Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla.

**POGLAVLJE II. SLUŽBENE KONTROLE KOJE SE
ODNOSE NA OBJEKTE**

Član 4.

(Odobranje objekata)

- (1) Ako važeći propisi zahtijevaju odobrenje objekata, nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta obavljaju posjetu na licu mjesta. Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta odobrava objekt za dotične djelatnosti jedino ako subjekt u poslovanju s hranom dokaže da ispunjava odgovarajuće zahtjeve iz Pravilnika o higijeni hrane i Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla, te ostale odgovarajuće zahtjeve propisa o hrani.
- (2) Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može izdati uslovno odobrenje ako se posjetom na licu mjesta utvrdi da objekt udovoljava svim zahtjevima u pogledu infrastrukture i opreme. Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta dodjeljuje puno odobrenje jedino ako se novim posjetom na licu mjesta, koji se obavlja u roku od tri mjeseca od dodjele uslovnog odobrenja, utvrdi da objekt ispunjava ostale zahtjeve iz stava (1) ovoga člana. Ako objekt ostvari očiti napredak, ali još uvijek ne udovoljava svim tim zahtjevima, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može produžiti uslovno odobrenje. Međutim,

- uslovno odobrenje ne smije trajati duže od ukupno šest mjeseci.
- (3) Svakom odobrenom objektu, uključujući i one kojima je izdato uslovno odobrenje, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta dodjeljuje broj odobrenja kojem se mogu dodati i šifre kako bi se označila vrsta proizvoda životinjskog porijekla koji se proizvode. Broj odobrenja koje se dodjeljuje veletržnicama može uključivati i dodatne brojeve koji označavaju jedinice ili grupe jedinica koje prodaju ili proizvode proizvode životinjskog porijekla.
- (4) Ukoliko se radi o veletržnicama, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može ukinuti ili privremeno oduzeti odobrenje za određene jedinice ili grupe jedinica.
- (5) St. (1), (2) i (3) ovog člana primjenjuju se i:
- na objekte koji proizvode životinjskog porijekla počinju stavljanje na tržište na dan ili poslije početka primjene ovog Pravilnika;
  - na objekte koji proizvode životinjskog porijekla već stavljanje na tržište, ali za koje se prije nije zahtijevalo odobrenje. U ovom drugom slučaju, posjet koji nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta obavlja na licu mjesta i koji je predviđen stavom (1) ovog člana, obavlja se što je moguće prije.
- (6) Stav (4) ovog člana se primjenjuje i na odobrene objekte koji su proizvode životinjskog porijekla stavili na tržište u skladu sa važećim propisima neposredno prije primjene ovog Pravilnika.
- (7) Ured vodi ažurirane popise odobrenih objekata sa njihovim pripadajućim brojevima odobrenja i drugim bitnim podacima.
- Član 5.**
(Opća načela službenih kontrola)
- (1) Subjekti u poslovanju s hranom su dužni pružiti svu potrebnu pomoć nadležnim organima iz člana 2. stav (1) ovog Pravilnika kako bi im se omogućilo uspješno obavljanje službenih kontrola.
- (2) Subjekti u poslovanju s hranom na zahtjev nadležnih organa iz člana 2. stav (1) ovog Pravilnika moraju osigurati:
- pristup zgradama, prostorima, uređajima ili drugoj infrastrukturi;
  - da sva dokumentacija i evidencija propisana ovim Pravilnikom ili koju nadležni organi iz člana 2. stav (1) ovog Pravilnika smatraju potrebnom za ocjenu stanja bude na raspolaganju.
- (3) Nadležni organi iz člana 2. stav (1) ovog Pravilnika provode službene kontrole kako bi provjerili ispunjavaju li subjekti u poslovanju s hranom uslove propisane odredbama:
- Pravilnika o higijeni hrane;
  - Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla;
  - Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11).
- (4) Službene kontrole iz stava (1) ovog člana obuhvaćaju:
- revizije vezane uz primjenu dobre higijenske prakse i postupaka koji se zasnivaju na sistemu analize opasnosti i upravljanja kritičnim kontrolnim tačkama (HACCP);
  - službene kontrole koje su navedene u čl. 6. do 9. ovog Pravilnika;
  - sve posebne poslove vezane za revizije koje su navedene u Prilozima ovog Pravilnika.
- (5) Revizijom dobre higijenske prakse provjerava se da li subjekti u poslovanju s hranom stalno i pravilno primjenjuju postupke koji se odnose najmanje na sljedeće:
- kontrolu podataka o prehranbenom lancu;
  - konstrukciju, uređenje i održavanje prostora i opreme;
  - higijenu prije, tokom i poslije obavljanja poslova;
  - ličnu higijenu osoblja;
  - obrazovanje u području higijene i radnih postupaka;
  - suzbijanje štetočina;
  - kvalitet vode;
  - kontrolu temperature;
  - kontrolu hrane koja ulazi i napušta objekt i kontrolu preteće dokumentacije.
- (6) Revizijom postupaka koji se zasnivaju na sistemu analize opasnosti i upravljanja kritičnim kontrolnim tačkama (HACCP) provjerava se primjenjuju li subjekti u poslovanju s hranom te postupke stalno i pravilno, pri čemu se naročito provjerava pružaju li ti postupci garancije utvrđene u Odjeljku II. Priloga II. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla, te se naročito utvrđuje da li ti postupci garantiraju, u mjeri u kojoj je to moguće, da proizvodi životinjskog porijekla:
- zadovoljavaju mikrobiološke kriterije u skladu sa važećim propisima;
  - da su u skladu sa važećim propisima koji se odnose na rezidue, kontaminante i zabranjene supstance;
  - da ne sadrže fizičke opasnosti, kao što su strana tijela.
- (7) Ako u skladu s Pravilnikom o higijeni hrane, subjekt u poslovanju s hranom primjenjuje postupke koji su navedeni u vodičima za primjenu načela HACCP sistema, umjesto da utvrdi vlastite posebne postupke, revizijom se provjerava pravilna primjena tih vodiča.
- (8) Pored verifikacije usklađenosti s ostalim uslovima u pogledu sljedivosti, u svim objektima koji su odobreni u skladu s ovim Pravilnikom vrši se i verifikacija usklađenosti s odredbama Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla koje se odnose na stavljanje identifikacijskih oznaka.
- (9) Ako se radi o klaonicama, objektima za obradu divljači i rasjekavaonicama, koji stavljanje u promet svježe meso, službeni veterinar obavlja revizije u skladu sa zahtjevima iz st. (4) i (5) ovog člana.
- (10) Prilikom obavljanja revizije nadležni organ iz člana 2. stav (1) ovog Pravilnika naročito treba:
- utvrditi udovoljava li osoblje i poslovi koje to osoblje obavlja u objektu u svim fazama proizvodnog procesa odgovarajućim zahtjevima Pravilnika koji su navedeni u stavu (3) tač. a) i b) ovog člana, a kao nadopuna revizijama, može provoditi testove efikasnosti kako bi se uvjerilo da efikasnost osoblja udovoljava utvrđenim parametrima;
  - verificirati sve relevantne zapise subjekta koji posluje s hranom;
  - uzeti uzorke za laboratorijsko ispitivanje kad god je to potrebno;
  - dokumentirati sve elemente koje je uzео u obzir kao i sve nalaze revizije.
- (11) Vrsta i obim revizije za pojedine objekte ovisi o procijenjenom riziku, a u tu svrhu, nadležni organi iz člana 2. stav (1) ovog Pravilnika redovno procjenjuju:
- rizike za javno zdravlje i, prema potrebi, rizike za zdravlje životinja;
  - u slučaju klaonice, aspekte dobrobiti životinja;

- c) vrstu i produktivnost procesa koji se provode;
- d) prijašnje ponašanje subjekta u poslovanju s hranom u pogledu udovoljavanja odredbama propisa o hrani.

Član 6.

(Svježe meso)

- (1) Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati da se službene kontrole u pogledu svježeg mesa obavljaju u skladu s Prilogom I. ovog Pravilnika.
- (2) Službeni veterinar obavlja inspekcijske preglede u klaonicama, objektima za obradu divljači i rasjekavaonicama, koji stavljaju u promet svježe meso, u skladu s općim zahtjevima iz Odjeljka I. Poglavlja II. Priloga I. ovog Pravilnika i u skladu s posebnim zahtjevima iz Odjeljka IV. Priloga I. ovog Pravilnika, a naročito što se tiče:
  - a) podataka o prehrambenom lancu;
  - b) pregleda prije klanja (ante mortem);
  - c) dobrobiti životinja;
  - d) pregleda poslije klanja (post mortem);
  - e) specifičnog rizičnog materijala i drugih životinjskih nusproizvoda;
  - f) laboratorijskog ispitivanja.
- (3) Trupovi domaćih papkara i kopitara, divljih sisara iz uzgoja osim lagomorfa, te krupne divljači kao i polovice, četvrtine i dijelovi dobijeni rasijecanjem polovica na tri dijela namijenjenih veleprodaji označavaju se oznakom zdravstvene ispravnosti u klaonicama i objektima za obradu divljači u skladu s Odjeljkom I. Poglavlje III. Priloga I. ovog Pravilnika.
- (4) Oznaku zdravstvene ispravnosti stavlja službeni veterinar, ili se ona stavlja pod njegovom odgovornošću, ako se službenim kontrolama ne utvrde nikakvi nedostaci zbog kojih bi meso bilo neprikladno za ishranu ljudi.
- (5) Nakon što obavi kontrole iz st. (2) i (3) ovog člana, službeni veterinar poduzima odgovarajuće mjere koje su navedene u Prilogu I. Odjeljku II. ovog Pravilnika, a naročito što se tiče:
  - a) obavještanja o rezultatu inspekcijskih pregleda;
  - b) odluka koje se odnose na podatke o prehrambenom lancu;
  - c) odluka koje se odnose na žive životinje;
  - d) odluka koje se odnose na dobrobit životinja;
  - e) odluka koje se odnose na meso.
- (6) Pri obavljanju službenih kontrola koje se provode u skladu s Odjeljkom I. i II. Priloga I. ovog Pravilnika službenom veterinaru mogu pomagati službeni pomoćnici na način predviđen Odjeljkom III. Poglavljem I. ovog Pravilnika. U tom slučaju, oni rade kao dio nezavisnog tima.
- (7) Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta moraju raspolagati s dovoljnim brojem službenog osoblja za obavljanje službenih kontrola koje se zahtijevaju na osnovu Priloga I. s učestalošću koja je utvrđena u Odjeljku III. Poglavlju II.
- (8) Broj službenog osoblja koje mora biti prisutno na liniji klanja u određenoj klaonici procjenjuje se na osnovu analize rizika, a broj uključenog službenog osoblja određuju nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta i njihov broj mora biti toliki da se mogu ispuniti svi zahtjevi iz ovog Pravilnika.
- (9) Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta mogu odobriti:
  - a) osoblju klaonice da pomaže pri službenim kontrolama tako što će, pod nadzoru službenog veterinara, obavljati određene posebne poslove vezane uz proizvodnju mesa peradi lagomorfa u skladu s Prilogom I. Odjeljkom III. Poglavljem III.

Dijelom A. ovog Pravilnika, pod uslovom da to osoblje:

- 1) bude kvalificirano i osposobljeno u skladu s tim odredbama;
  - 2) radi neovisno od proizvodnog osoblja;
  - 3) prijavljuje svaki nedostatak službenom veterinaru.
- b) osoblju klaonice da obavlja određene poslove uzorkovanja i ispitivanja u skladu s Prilogom I. Odjeljkom III. Poglavljem III. Dijelom B. ovog Pravilnika.
- (10) Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati da službeni veterinari i službeni pomoćnici budu kvalificirani i osposobljeni u skladu s Prilogom I. Odjeljkom III. Poglavljem IV. ovog Pravilnika.

Član 7.

(Živi školjkaši)

Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati da proizvodnja i stavljanje u promet živih školjkaša, živih bodljikaša, živih plaštenjaka i živih morskih puževa budu podvrgnuti službenim kontrolama u skladu sa Prilogom II. ovog Pravilnika.

Član 8.

(Proizvodi ribarstva)

Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati da se službene kontrole u pogledu proizvoda ribarstva obavljaju u skladu s Prilogom III. ovog Pravilnika.

Član 9.

(Sirovo mlijeko i mliječni proizvodi)

Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati da se službene kontrole u pogledu sirovog mlijeka i mliječnih proizvoda obavljaju u skladu s Prilogom IV. ovog Pravilnika.

POGLAVLJE III. POSTUPCI PRI UVOZU

Član 10.

(Opća načela i uslovi)

Kako bi se osigurala ujednačena primjena načela i uslova utvrđenih propisima o hrani i Dijelu VI. Poglavlja II. Pravilnika o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja u skladu s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja primjenjuju se postupci utvrđeni u Poglavlju III. ovog Pravilnika.

Član 11.

(Lista odobrenih zemalja i dijelova zemalja za uvoz)

- (1) Uvoz proizvoda životinjskog porijekla dozvoljen je samo iz zemalja ili dijela zemalja koje se nalazi na listi koju sastavlja i ažurira Ured.
- (2) Zemlja ili dio zemlje se uvvrštava na listu iz stava (1) ovog člana ukoliko je odobrena za izvoz u zemlje Evropske unije ili ako je od strane Ureda obavljena kontrola u skladu sa članom 26. stav (2) Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini.
- (3) Izuzetno od stava (2) ovog člana na listu se može staviti i zemlja na osnovu posebnih međunarodnih sporazuma koje je potpisala Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: BiH).
- (4) Liste sastavljene u skladu s ovim članom mogu se kombinirati s drugim listama sastavljenim u svrhe zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja.
- (5) Prilikom sastavljanja ili ažuriranja listi, treba se posebno voditi računa o kriterijima navedenim u Pravilniku o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja u skladu s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja. U obzir se trebaju uzimati i:

- a) zakonodavstvo zemlje izvoznice koje se odnosi na:
- 1) proizvode životinjskog porijekla,
  - 2) upotrebu veterinarskih lijekova, uključujući propise o njihovoj zabrani ili odobravanju, njihovoj distribuciji i stavljanju u promet te propise o upravi i inspekcijskom pregledu,
  - 3) pripremu i upotrebu stočne hrane, uključujući postupke za upotrebu aditiva te pripremu i upotrebu ljekovite hrane za životinje kao i na higijenski kvalitet sirovina koje se upotrebljavaju za pripremanje stočne hrane i higijenski kvalitet konačnog proizvoda;
- b) higijenski uslovi koji se tokom proizvodnje, izrade, rukovanja, skladištenja i otpreme stvarno primjenjuju na proizvode životinjskog porijekla namijenjene izvozu u BiH;
- c) sva iskustva u prodaji proizvoda iz zemlje izvoznice i rezultati provedenih kontrola pri uvozu;
- d) rezultati kontrola koje je BiH provela u zemlji izvoznici, naročito rezultati ocjenjivanja nadležnih organa, te mjere koje su nadležni organi poduzeli na osnovu preporuka koje su im upućene nakon kontrole od strane BiH;
- e) postojanje, provedba i objavljivanje odobrenih programa za suzbijanje zoonoza; i
- f) postojanje, provedba i objavljivanje odobrenih programa za kontrolu ostataka (rezidua).
- (6) Ured vodi liste sastavljene ili ažurirane u skladu s ovim članom i stavlja ih na raspolaganje javnosti.

Član 12.

(Registar odobrenih objekata za uvoz)

- (1) Uvoz proizvoda životinjskog porijekla u BiH dozvoljen je ako su otpremljeni iz, dobijeni ili pripremljeni u objektima koji se nalaze upisani u registar Ureda koji se priprema i ažurira u skladu s ovim članom, osim:
- a) ako se od slučaja do slučaja odluči da su garancije koje određena zemlja pruža u pogledu uvoza određenih proizvoda životinjskog porijekla takva da postupak predviđen ovim članom nije potreban da bi se osigurala usklađenost sa odredbama stava (2) ovog člana;
  - b) u slučajevima koji su utvrđeni u Prilogu V. ovog Pravilnika;
- (2) Svježe meso, mljeveno meso, mesni pripravci, mesni proizvodi i mašinski otkoštено meso smiju se uvoziti u BiH jedino ako su proizvedeni od mesa dobijenog u klaonicama i rasjekavaonicama koje se nalaze upisane u registar Ureda ili u izvoznim objektima odobrenim od strane Evropske unije.
- (3) Objekt se može upisati u registar Ureda jedino ako nadležni organ zemlje porijekla može osigurati garancije da:
- a) objekt, zajedno sa svim objektima u kojima se rukuje sirovinama životinjskog porijekla koje se upotrebljavaju za proizvodnju dotičnih proizvoda životinjskog porijekla, ispunjava odgovarajuće uslove BiH, a naročito one iz Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla ili uslove za koje je, pri odlučivanju o uvrštavanju te zemlje u odgovarajuću listu u skladu sa članom 11. ovog Pravilnika utvrđeno da su ekvivalentni tim uslovima;
  - b) inspekcijska služba u toj zemlji nadzire objekte i ako je potrebno stavlja na raspolaganje Uredu sve bitne podatke o objektima koji dostavljaju sirovine;
  - c) nadležni organ u toj zemlji ima stvarne ovlasti zabraniti objektima izvoz u BiH u slučaju da objekti ne ispunjavaju zahtjeve iz tačke a) stava (3) ovog člana.
- (3) Ured redovno stavlja na raspolaganje javnosti registre pripremljene i ažurirane u skladu s ovim članom.

Član 13.

(Živi školjkaši, bodljikaši, plaštenjaci i morski puževi)

- (1) Odstupajući od člana 12. stav (1) tačka b) živi školjkaši, bodljikaši, plaštenjaci i morski puževi moraju poticati iz proizvodnih područja u zemljama koje su uvršteni u registre koji se sastavljaju i ažuriraju u skladu sa članom 12. ovog Pravilnika.
- (2) Stav (1) ovog člana ne primjenjuje se na češljače (pectinidae) izlovljene izvan razvrstanih proizvodnih područja, međutim službene kontrole češljača (pectinidae) se obavljaju u skladu s Prilogom II. Poglavljem III. ovog Pravilnika.
- (3) Prije sastavljanja registara iz stava (1) ovog člana posebno se:
- a) moraju uzeti u obzir garancije koje nadležni organ zemlje može dati u pogledu ispunjavanja uslova propisanih ovim Pravilnikom koji se odnose na razvrstavanje i kontrolu proizvodnih područja;
  - b) obavlja inspekcijski pregled organiziran od strane Ureda na licu mjesta, osim:
    - 1) ako utvrđeni rizik ne zahtijeva obavljanje tog pregleda;
    - 2) ako se pri odlučivanju o uvrštavanju određenog proizvodnog područja na popis u skladu sa stavom (1) ovog člana utvrdi da ostali podaci ukazuju na to da nadležni organ te zemlje pruža potrebne garancije.
- (4) Ured redovno stavlja na raspolaganje javnosti registre pripremljene i ažurirane u skladu s ovim članom.

Član 14.

(Certifikati)

- (1) Certifikat koji prati pošiljku životinjskog porijekla pri uvozu u BiH mora udovoljavati zahtjevima iz Priloga VI. ovog Pravilnika i odredbama Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog porijekla u unutrašnjem i međunarodnom prometu ("Službeni glasnik BiH", br. 33/03, 14/04 i 35/05).
- (2) Certifikat potvrđuje da proizvod ispunjava:
- a) uslove koji su za te proizvode propisani Pravilnikom o higijeni hrane i Pravilnikom o higijeni hrane životinjskog porijekla ili odredbe koje su ekvivalentne tim zahtjevima;
  - b) sve posebne uslove za uvoz utvrđene u skladu sa Pravilnikom o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja u skladu s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja.
- (3) Certifikat može uključivati i pojedinosti koje se zahtijevaju na osnovu drugih važećih propisa u području javnog zdravlja i zdravlja životinja.
- (4) Ured može odobriti izuzeća od stava (1) ovog člana ako se na neki drugi način mogu dobiti garancije predviđene stavom (2) ovog člana.

Član 15.

(Posebne odredbe za proizvode ribarstva)

- (1) Postupci utvrđeni u ovom Poglavlju ne primjenjuju se na svježe proizvode ribarstva koji se iskrcavaju u BiH direktno s ribarskog broda koji plovi pod zastavom druge zemlje. Službene kontrole takvih proizvoda ribarstva obavljaju se u skladu s Prilogom III.

- (2) Brod tvornica ili brod hladnjača koji plovi pod zastavom druge zemlje, a koji uvozi proizvode ribarstva u BiH mora biti upisan u registar.
- (3) Brodovi iz stava (2) ovog člana se upisuju u registar na jedan od sljedećih načina:
- u skladu s postupkom iz člana 12. ovog Pravilnika, ili
  - u slučaju:
    - da nadležni organ zemlje pod čijom zastavom plovi dotični brod preda nadležnost za službenu inspeksijsku kontrolu dotičnog broda nadležnom organu druge zemlje pod uslovom:
      - da je zemlja kojoj se dotični brod predaje u nadležnost uvrštena na listu zemalja, sastavljenu u skladu s članom 11. ovog Pravilnika, iz kojih je dopušten uvoz proizvoda ribarstva;
      - da su svi proizvodi ribarstva s dotičnog broda, koji su namijenjeni stavljanju u promet u BiH, iskrcani direktno u zemlji kojoj je dotični brod predat u nadležnost;
      - da je nadležni organ kojem je dotični brod predat u nadležnost obavio inspeksijski pregled istog i da je izjavio da brod udovoljava zahtjevima BiH;
      - da je nadležni organ kojem je dotični brod predat u nadležnost izjavio da će redovno obavljati inspeksijski pregled broda kako bi se osiguralo da on i dalje udovoljava zahtjevima BiH;
    - da nadležni organ zemlje pod čijom zastavom plovi dotični brod preda nadležnost za službenu inspeksijsku kontrolu nadležnim organima u BiH za dotični brod - brodove, pod uslovom:
      - da su svi proizvodi ribarstva s dotičnog broda, koji su namijenjeni stavljanju u promet u BiH, iskrcani direktno u BiH;
      - da je nadležni organ u BiH obavio inspeksijski pregled broda i da je izjavio da brod udovoljava zahtjevima BiH;
      - da nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta u BiH redovno obavlja inspeksijski pregled broda kako bi osigurao da on i dalje udovoljava zahtjevima BiH.
- (4) Ured redovno stavlja na raspolaganje javnosti registre pripremljene i ažurirane u skladu s ovim članom.
- (5) Ako se proizvodi ribarstva uvoze direktno s ribarskog broda ili broda hladnjače, certifikat iz člana 14. ovog Pravilnika može zamijeniti isprava koju je potpisao zapovjednik broda.

POGLAVLJE IV. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 16.

(Prilozi)

Prilozi od I. do IV. čine sastavni dio ovog Pravilnika.

Član 17.

(Izmjene i prilagodavanje Priloga)

- Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Ureda, može donijeti mjere za prilagodbu zahtjeva utvrđenih u Prilogu I. ovog Pravilnika.
- Mjera iz stava (1) ovog člana imaju za cilj:
  - omogućiti nastavak primjene tradicionalnih metoda u svakoj fazi proizvodnje, prerade ili distribucije hrane;
  - odgovoriti na potrebe preduzeća u prehrambenom sektoru koji imaju nisku produktivnost ili se nalaze u regijama u kojima postoje posebna geografska ograničenja;
  - omogućiti izvođenje pilot projekata kako bi se ispitale nove mogućnosti kontroliranja higijene mesa.
- Mjere iz stava (1) ovog člana se naročito odnose na sljedeće elemente Priloga I. ovog Pravilnika:
  - podatke o prehrambenom lancu;
  - prisustvo nadležnih organa u objektima.

Član 18.

(Usvajanje mjera za provođenje)

- Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Ureda može donijeti posebne provedbene mjere u skladu sa izmjenama Priloga I. do VI. ovog Pravilnika kako bi se utvrdili:
  - testovi za ocjenu rada subjekata u poslovanju s hranom i njihovog osoblja;
  - metode obavještanja o rezultatima inspeksijskih pregleda;
  - kriteriji prema kojima će se određivati, na osnovu analize rizika, kada službeni veterinar ne mora biti prisutan u klaonicama i objektima za preradu divljači tokom pregleda prije i poslije klanja;
  - pravila o sadržaju testova za službene veterinare i službene pomoćnike;
  - mikrobiološki kriteriji za kontrolu procesa vezano uz higijenu u objektima;
  - drugi mogući postupci te serološki ili drugi laboratorijski testovi koji pružaju garancije koje su najmanje ekvivalentne posebnim postupcima pregleda poslije klanja opisanih u Prilogu I. Odjeljku IV. ovog Pravilnika i koji ih, ako to odluči nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta, mogu zamijeniti;
  - okolnosti u kojima, obzirom na poljoprivrednu farmu, regiju ili državu porijekla i načela analize rizika, nisu potrebni određeni posebni postupci pregleda poslije klanja koji su opisani u Prilogu I. Odjeljku IV ovog Pravilnika;
  - pravila laboratorijskog ispitivanja;
  - hladni tretman kojem se, obzirom na cisticerkozu i trihinelozu, mora podvrgnuti meso;
  - uslovi pod kojima se poljoprivredne farme i regije mogu proglasiti slobodnim od cisticerkusa i trihinele;
  - metode koje treba primjenjivati pri ispitivanju uslova iz Priloga I. Odjeljka IV. Poglavlja IX. ovog Pravilnika;
  - za tovne svinje, kriteriji za kontroliranje uslova smještaja i integriranih sistema proizvodnje;
  - kriteriji za razvrstavanje proizvodnih područja i područja za ponovno polaganje živih školjakaša, u saradnji s odgovarajućom referentnom laboratorijom, uključujući:
    - granične vrijednosti i analitičke metode za morske biotoksine;
    - postupke ispitivanja virusa i virološke standarde;
    - planove uzorkovanja te metode i dopuštena analitička odstupanja koja se primjenjuju pri provjeravanju usklađenosti sa kriterijima;
  - organoleptičke kriterije za ocjenu svježine proizvoda ribarstva;
  - analitičke granične vrijednosti, analitičke metode i planove uzorkovanja za službene kontrole proizvoda ribarstva koje se zahtijevaju na osnovu Priloga III.,

- uključujući i one koji se odnose na parazite i kontaminante iz okoliša;
- o) metodu kojom će se, u skladu s čl. 11. do 15. ovog Pravilnika, stavljati na raspolaganje javnosti popisi zemalja i registri objekata zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz u Bosnu i Hercegovinu.

Član 19.

(Prijelazne odredbe)

Do uspostave službenih kontrola u skladu sa odredbama ovog Pravilnika, a u periodu koji nije duži od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog Pravilnika, poslove službene kontrole mogu obavljati i ovlaštene veterinarske organizacije, odnosno ovlaštene veterinarski inspektori u skladu sa važećim propisima.

Član 20.

(Prestanak važenja)

Stupanjem na snagu ovog Pravilnika prestaje važiti Odluka o načinu obavljanja veterinarsko - zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog porijekla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06).

Član 21.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osam dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH", a primjenjuje se šest mjeseci nakon stupanja na snagu.

VM broj 214/12
29. oktobra 2012. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Vijeća ministara BiH
Vjekoslav Bevanda, s. r.

PRILOG I. SVJEŽE MESO

ODJELJAK I: POSLOVI SLUŽBENOG VETERINARA

POGLAVLJE I: POSLOVI U OKVIRU REVIZIJE

- Pored općih zahtjeva iz člana 5. stav (5) ovog Pravilnika koji se odnose na revizije primjene dobre higijenske prakse, službeni veterinar mora provjeriti da li se subjekt u poslovanju s hranom neprekidno pridržava svojih vlastitih postupaka vezanih uz sakupljanje, prijevoz, skladištenje, rukovanje, obradu i upotrebu ili zbrinjavanje životinjskih nusproizvoda, uključujući specifični rizični materijal, za koje je odgovoran subjekt u poslovanju s hranom.
- Pored općih zahtjeva iz člana 5. stav (6) ovog Pravilnika koji se odnose na revizije primjene načela koji se zasnivaju na sistemu analize opasnosti i upravljanja kritičnim kontrolnim tačkama (HACCP), službeni veterinar mora provjeriti da li postupci koje primjenjuje subjekt u poslovanju s hranom garantiraju, u mjeri u kojoj je to moguće, da meso:
  - ne pokazuje patofiziološke anomalije ili promjene;
  - ne sadrži fekalna ili druga onečišćenja; i
  - ne sadrži specifični rizični materijal, osim u skladu s važećim propisima, i da je proizvedeno u skladu s važećim propisima koji se odnosi na prenosive spongiformne encefalopatije (TSE).

POGLAVLJE II: POSLOVI U OKVIRU INSPEKCIJSKOG PREGLEDA

Pri obavljanju inspekcijskih pregleda u skladu s ovim Poglavljem, službeni veterinar mora uzeti u obzir rezultate revizija obavljenih u skladu s članom 5. ovog Pravilnika i Poglavljem I. ovog Priloga. Prema potrebi, u skladu s tim treba usmjeriti poslove u okviru inspekcijskog pregleda.

A. PODACI O PREHRAMBENOM LANCU

- Službeni veterinar mora provjeriti i analizirati relevantne podatke koji se nalaze u evidencijama poljoprivredne farme iz koje potiču životinje namijenjene klanju te pri obavljanju pregleda prije i poslije klanja mora uzeti u obzir dokumentirane rezultate tih provjera i analiza.
- Pri obavljanju inspekcijskog pregleda, službeni veterinar mora uzeti u obzir službene isprave koje prate životinje kao i sve izjave veterinara, uključujući službene i ovlaštene veterinare, koji su obavili kontrole na nivou primarne proizvodnje.
- Ako subjekti u poslovanju s hranom koji djeluju u prehrambenom lancu poduzimaju dodatne mjere kako bi garantirali zdravstvenu ispravnost hrane, primjenjujući integrirane sisteme, vlastite sisteme kontrole, postupke potvrđivanja (certifikacije) od strane treće strane ili neka druga sredstva, i ako su te mjere dokumentirane, a životinje na koje se one odnose jasno označene, službeni veterinar može to uzeti u obzir pri obavljanju inspekcijskog pregleda i razmatranja postupaka zasnovanih na sistemu HACCP.

B. PREGLED PRIJE KLANJA (ANTE MORTEM PREGLED)

- U skladu s odredbama tač. 4) i 5) ovog Dijela:
  - službeni veterinar mora pregledati sve životinje prije klanja;
  - taj se pregled mora obaviti u roku od 24 sata od dolaska u klaonicu i manje od 24 sata prije klanja;

Pored toga, službeni veterinar može zahtijevati obavljanje inspekcijskog pregleda u bilo koje drugo vrijeme.

Pregledom prije klanja (ante mortem pregledom) mora se naročito utvrditi postoje li kod dotične životinje znakovi koji:

  - ukazuju da je ugrožena njena dobrobit; i
  - ukazuju na stanje koje bi moglo štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja, pri čemu posebnu pažnju treba usmjeriti na otkrivanje zoonoza i bolesti za koje su propisana pravila o zdravlju životinja u važećim propisima.
- Pored rutinskog pregleda prije klanja, službeni veterinar mora obaviti klinički pregled svih životinja koje je subjekt u poslovanju s hranom ili službeni pomoćnik eventualno odvojio na stranu.
- U slučaju prisilnog klanja izvan klaonice kao i u slučaju ulovljene slobodnoživuće divljači, službeni veterinar u klaonici ili objektu za obradu divljači mora pregledati izjavu koja prati tijelo životinje, a koju je izdao veterinar ili obučeno lice u skladu s odredbama Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla.
- Ukoliko je to predviđeno Odjeljkom III. Poglavljem II. ili Odjeljkom IV. ovog Priloga, pregled prije klanja može se obaviti na farmi porijekla. U tim slučajevima, službeni veterinar u klaonici treba obaviti pregled prije klanja jedino u onim slučajevima i u onoj mjeri u kojoj je to predviđeno.

C. DOBROBIT ŽIVOTINJA

Službeni veterinar mora provjeriti usklađenost sa odgovarajućim propisima o dobrobiti životinja, kao što su propisi o zaštiti životinja u trenutku klanja i tokom prijevoza.

D. PREGLED POSLIJE KLANJA (POST MORTEM PREGLED)

- Poslije klanja, trupovi i prateći klaonički proizvodi moraju se bez odgađanja podvrgnuti post mortem pregledu. Sve se vanjske površine moraju vizuelno pregledati. U tu svrhu može se, ukoliko je potrebno, minimalno rukovati

- trupom ili klaoničkim proizvodima ili upotrijebiti posebnu tehničku opremu. Posebna se pažnja mora usmjeriti na otkrivanje zoonoza i bolesti za koje su propisana pravila o zdravlju životinja u važećim propisima. Brzina linije klanja i broj prisutnog inspeksijskog osoblja moraju biti takvi da omogućuje ispravno obavljanje inspeksijskog pregleda.
2. Dodatna ispitivanja kao što su palpacija i incizija dijelova trupa i klaoničkih proizvoda te laboratorijska ispitivanja moraju se obaviti kad god se smatraju potrebnim za:
    - (a) postavljanje konačne dijagnoze;
    - (b) otkrivanje:
      - (i) bolesti životinja,
      - (ii) ostataka (rezidua) ili kontaminanata u količinama koje premašuju maksimalno dozvoljene količine propisane važećim propisima,
      - (iii) neusklađenosti s propisanim mikrobiološkim kriterijima,
      - (iv) ostalih faktora koji bi mogli zahtijevati da se meso proglasi neprikladnim za ishranu ljudi ili da se ograniči njegova upotreba, naročito ako se radi o prisilno zaklanim životinjama.
  3. Službeni veterinar mora zahtijevati da se za potrebe pregleda poslije klanja trupovi domaćih kopitara, goveda starijih od šest mjeseci i domaćih svinja starijih od četiri sedmice rasijeku na polovice po uzdužnoj crti kičme. Ako to pregled zahtijeva, službeni veterinar može zahtijevati da se bilo koja glava ili trup rasijeku uzdužno. Kako bi se uzele u obzir određene prehrambene navike, tehnološki razvoj ili posebne sanitarne prilike, nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta mogu dopustiti da se na pregled dostave trupovi domaćih kopitara, goveda starijih od šest mjeseci i domaćih svinja starijih od četiri sedmice nerasječeni na polovice.
  4. Tokom pregleda moraju se poduzeti mjere opreza kako bi se osiguralo da kontaminacija mesa uzrokovana radnjama kao što su palpacija, zarezivanje ili incizija bude svedena na najmanju moguću mjeru.
  5. U slučaju prisilnog klanja, trup se mora što je moguće prije podvrgnuti post mortem pregledu u skladu sa tač. 1. do 4. ovog Dijela prije nego se proglasi prikladnim za ljudsku ishranu.

E. SPECIFIČNI RIZIČNI MATERIJAL I OSTALI NUSPROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA

U skladu s važećim propisima koji se odnose na specifični rizični materijal i druge nusproizvode životinjskog porijekla, službeni veterinar mora kontrolirati uklanjanje, odvajanje i, prema potrebi, označavanje tih proizvoda. Službeni veterinar nadzire da subjekt u poslovanju s hranom poduzme sve potrebne mjere kako bi se tokom klanja (uključujući omamljivanje) i uklanjanja specifičnog rizičnog materijala izbjegla kontaminacija mesa takvim materijalom.

F. LABORATORIJSKO ISPITIVANJE

1. Službeni veterinar osigurava da se obavi uzorkovanje, da se uzorci pravilno označe, da se njima pravilno rukuje te da se na pravilan način pošalju odgovarajućoj laboratoriji u okviru:
  - (a) praćenja i suzbijanja zoonoza i uzročnika zoonoza;
  - (b) posebnih laboratorijskih ispitivanja u svrhu dijagnosticanja prenosivih spongiformnih encefalopatija (TSE) u skladu s Pravilnikom kojim se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija;

- (c) otkrivanja nedopuštenih supstanci ili proizvoda te kontrole određenih supstanci, naročito u okviru godišnjeg plana praćenja rezidua u skladu sa Odlukom o praćenju rezidua određenih supstanci u živim životinjama i u proizvodima životinjskog porijekla ("Službeni glasnik BiH", broj 1/04 i 40/09);
  - (d) otkrivanja bolesti za koje su propisana pravila o zdravlju životinja u važećim propisima.
2. Službeni veterinar osigurava i nadzire da se obave sva druga potrebna laboratorijska ispitivanja.

POGLAVLJE III. OZNAKA ZDRAVSTVENE ISPRAVNOSTI

1. Službeni veterinar nadzire stavljanje oznaka zdravstvene ispravnosti kao i same oznake koja se upotrebljava.
2. Službeni veterinar mora naročito osigurati:
  - (a) da se oznaka zdravstvene ispravnosti stavi jedino na životinje (domaće papkare i kopitare, divlje sisare iz uzgoja isključujući lagomorfe i krupnu slobodnoživuću divljač) koje su bile podvrgnute pregledu prije i poslije klanja u skladu s ovim Pravilnikom i ako ne postoje razlozi na osnovu kojih bi se meso moglo proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi. Međutim, oznaka zdravstvene ispravnosti može se staviti i prije nego se dobiju rezultati ispitivanja na trihinelozu ako se službeni veterinar uvjeri da će se meso dotične životinje staviti na tržište jedino ako rezultati budu zadovoljavajući;
  - (b) da se oznaka zdravstvene ispravnosti stavi na vanjsku stranu trupa, bilo da se otisne tintom ili u obliku vrućeg žiga, na takav način da kada se trupovi rasijeku na polovice ili četvrtine, ili polovice na tri dijela, svaki komad sadrži oznaku zdravstvene ispravnosti.
3. Oblik i sadržaj oznake zdravstvene ispravnosti je propisan Pravilnikom o obilježavanju sirovina i proizvoda životinjskog porijekla i izradi, obliku i sadržaju veterinarskih oznaka ("Službeni glasnik BiH", broj 82/09).
4. U slučaju uvoznih pošiljki oznaka mora biti ovalnog oblika, široka najmanje 6,5 cm i visoka najmanje 4,5 cm te mora sadržavati sljedeće podatke ispisane jasno čitljivim znakovima:
  - (a) na oznaci mora biti navedeno ime države u kojoj se nalazi objekt, pri čemu to ime može biti napisano u cjelosti ili u obliku dvoslovne šifre prema odgovarajućoj ISO normi.
  - (b) na oznaci mora biti naveden broj odobrenja klaonice;
5. Slova na oznaci moraju biti visoka najmanje 0,8 cm, a brojevi najmanje 1 cm. Kod označavanja janjadi, kozlića i odojaka, veličina oznake zdravstvene ispravnosti i znakova koje ona sadrži može se smanjiti.
6. Bojila koja se upotrebljavaju za oznake zdravstvene ispravnosti moraju biti dopuštena u skladu s važećim propisima koji se odnose na upotrebu bojila u prehrambenim proizvodima.
7. Na oznaci zdravstvene ispravnosti može se navesti i službeni veterinar koji je obavio zdravstveni pregled mesa.
8. Meso životinja koje su prisilno zaklane izvan klaonice mora biti označeno posebnom oznakom zdravstvene ispravnosti koja se mora razlikovati od oznake zdravstvene ispravnosti predviđene ovim Poglavljem ili identifikacijske oznake predviđene Prilogom II.

- Odjeljkom I. Pravilnika o higijeni proizvoda životinjskog porijekla.
9. Meso slobodnoživuće divljači s koje nije skinuta koža može se označiti oznakom zdravstvene ispravnosti jedino ako se, nakon skidanja kože u objektu za obradu divljači, podvrgne pregledu poslije klanja (post mortem pregledu) i proglasi prikladnim za ishranu ljudi.
  10. Ovo Poglavlje se primjenjuje ne dovodeći u pitanje propise o zaštiti zdravlja životinja koji se odnose na označavanje oznakom zdravstvene ispravnosti.

ODJELJAK II: MJERE KOJE SE PODUZIMAJU NAKON OBAVLJENIH KONTROLA
POGLAVLJE I: SAOPĆAVANJE REZULTATA
INSPEKCIJSKIH PREGLEDA

1. Službeni veterinar mora zabilježiti i ocijeniti rezultate inspeksijskih pregleda.
2.
  - (a) Ako se inspeksijskim pregledom otkrije bilo koja bolest ili stanje koje bi moglo uticati na javno zdravlje ili zdravlje životinja ili ugroziti dobrobit životinja, službeni veterinar mora o tome obavijestiti subjekt u poslovanju s hranom.
  - (b) Ako je utvrđeni problem nastao tokom primarne proizvodnje, službeni veterinar mora o tome obavijestiti veterinaru koji vodi brigu o farmi porijekla, subjekta u poslovanju s hranom koji je odgovoran za farmu porijekla (pod uslovom da ta informacija ne dovodi u pitanje kasnije pravne postupke) i, prema potrebi, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta koji je odgovoran za nadzor nad farmom porijekla ili lovnim područjem.
  - (c) Ako su dotične životinje uzgojene u drugoj državi, Ured mora obavijestiti nadležni organ države u kojoj se nalazi objekt. Taj nadležni organ treba poduzeti odgovarajuće mjere u skladu sa važećom legislativom.
3. Rezultati inspeksijskih pregleda i testova moraju se unijeti u odgovarajuće baze podataka.
4. Ako pri obavljanju pregleda prije ili poslije klanja ili tokom bilo koje druge inspeksijske radnje službeni veterinar posumnja na prisutnost uzročnika infekcije za koje su propisana pravila o zdravlju životinja u važećim propisima, službeni veterinar mora odmah o tome obavijestiti nadležne organe iz člana 2. stav (1) ovog Pravilnika, koji moraju poduzeti sve potrebne mjere i mjere opreza kako bi se spriječilo moguće širenje uzročnika infekcije u skladu sa važećim propisima u Bosni i Hercegovini.

POGLAVLJE II: ODLUKE KOJE SE ODNOSI NA
PODATKE O PREHRAMBENOM LANCU

1. Službeni veterinar se mora uvjeriti da će životinje biti zaklane jedino ako je subjekt u poslovanju s hranom dobio i provjerio bitne podatke o prehrambenom lancu.
2. Službeni veterinar može dopustiti klanje životinja u klaonici čak i ako bitni podaci o prehrambenom lancu nisu na raspolaganju, ali u tom slučaju, svi bitni podaci o prehrambenom lancu moraju se dostaviti prije nego se trup proglasi prikladnim za ishranu ljudi. Do donošenja konačne odluke, takvi trupovi i njima pripadajući klaonički proizvodi moraju se uskladištiti odvojeno od ostalog mesa.
3. Bez obzira na tačku 2. ovog Poglavlja, ako se bitni podaci o prehrambenom lancu ne dobiju u roku od 24 sata od dolaska životinje u klaonicu, svo meso te životinje mora se proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi. Ako životinja

- još nije zaklana, ona se mora usmrtiti odvojeno od drugih životinja.
4. U slučaju da prateće evidencije, isprave ili drugi podaci ukazuju da životinje potiču iz farmi ili područja za koje vrijedi zabrana kretanja životinja ili druga ograničenja zbog razloga vezanih uz zdravlje životinja ili ljudi ili da nisu poštovani propisi o upotrebi veterinarskih lijekova ili da postoje druge okolnosti koje bi mogle štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja. Životinje se ne smiju primiti na klanje na drugi način osim u skladu s važećim propisima kojim se utvrđuju postupci u svrhu uklanjanja opasnosti za zdravlje ljudi ili životinja. Ako se životinje već nalaze u klaonici, moraju se odvojeno usmrtiti i proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi, pri čemu se, prema potrebi, moraju poduzeti mjere opreza kako bi se zaštitilo zdravlje životinja i javno zdravlje. Službene kontrole se moraju obaviti na farmi porijekla kad god službeni veterinar to smatra potrebnim.
  5. Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta moraju poduzeti odgovarajuće mjere ako otkriju da prateće evidencije, isprave ili drugi podaci ne odgovaraju stvarnom stanju na farmi porijekla ili stvarnom stanju životinja ili imaju za cilj namjerno obmanuti službenoga veterinaru. Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta moraju poduzeti mjere protiv subjekta u poslovanju s hranom koji je odgovoran za farmu s koje potiču životinje ili protiv svakog drugog uključenog lica. Te mjere mogu biti u obliku posebnih dodatnih kontrola. Troškove tih dodatnih kontrola snosi subjekt u poslovanju s hranom koji je odgovoran za farmu porijekla ili bilo koje drugo uključeno lice.

POGLAVLJE III: ODLUKE KOJE SE ODNOSI NA
ŽIVE ŽIVOTINJE

1. Službeni veterinar mora provjeriti ispunjava li subjekt u poslovanju s hranom svoju obavezu koja proizlazi iz Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla i prema kojoj mora osigurati da životinje koje prihvati na klanje za ishranu ljudi budu pravilno označene. Službeni veterinar mora osigurati da se životinje čiji se identitet ne može sa sigurnošću utvrditi odvojeno usmrtiti i proglašiti neprikladnim za ishranu ljudi. Službene kontrole se moraju obaviti na farmi porijekla kad god službeni veterinar to smatra potrebnim.
2. Ukoliko postoje prioritetni razlozi vezani uz dobrobit životinja, konji se mogu zaklati u klaonici čak i ako nisu dostavljeni podaci o njihovom identitetu propisani važećim propisima. Međutim, ti se podaci moraju dostaviti prije nego se trup proglasi prikladnim za ishranu ljudi. Ovi se zahtjevi primjenjuju i u slučajevima prisilnog klanja konja izvan klaonice.
3. Službeni veterinar mora provjeriti ispunjava li subjekt u poslovanju hranom svoju obavezu koja proizlazi iz Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla i prema kojoj mora osigurati da se životinje čija je koža ili runo u takvom stanju da postoji neprihvatljiva opasnost od onečišćenja mesa tokom klanja ne kolju u svrhu ishrane ljudi ako se prethodno ne očiste.
4. Životinje koje boluju od bolesti ili stanja koji se mogu prenijeti na životinje ili ljude ako se njima rukuje ili ako se konzumira njihovo meso, i uopće životinje koje pokazuju kliničke znakove sistemskih bolesti ili iscrpljenosti i mršavosti, ne smiju se klati u svrhu ishrane ljudi. Takve se životinje moraju odvojeno usmrtiti pod uslovima koji sprječavaju kontaminaciju drugih životinja

- ili trupova te se moraju proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi.
5. Klanje životinja se mora odgoditi u slučaju sumnje da one boluju od bolesti koja može štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja. Takve se životinje moraju podvrgnuti detaljnom pregledu prije klanja kako bi se postavila dijagnoza. Pored toga, službeni veterinar može narediti uzimanje uzoraka i laboratorijsko ispitivanje kao dodatak pregledu poslije klanja. Ako je potrebno, životinje se moraju zaklati odvojeno ili na kraju normalnog klanja, pri čemu se moraju poduzeti sve potrebne mjere opreza kako bi se izbjegla kontaminacija ostalog mesa.
  6. Sa životinjama koje bi mogle sadržavati ostatke veterinarskih lijekova u količinama koje premašuju propisane nivoe ili ostatke zabranjenih supstanci, mora se postupati u skladu s Odlukom o praćenju rezidua određenih supstanci u živim životinjama i u proizvodima životinjskoga porijekla.
  7. Službeni veterinar naređuje uslove pod kojima se mora, pod njegovim neposrednim nadzorom, postupati sa životinjama u okviru posebnog programa za iskorjenjivanje ili suzbijanje određenih bolesti kao što su bruceloza ili tuberkuloza ili uzročnika zoonoza kao što je salmonela. Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta određuje uslove pod kojima se takve životinje mogu zaklati. Ti uslovi moraju imati za cilj što je moguće veće smanjenje kontaminacije drugih životinja i mesa drugih životinja.
  8. Životinje koje se dovedu na klanje u klaonicu moraju se u njoj i zaklati, osim u izuzetnim okolnostima kao što je ozbiljni kvar klaoničke opreme, kada službeni veterinar može dopustiti direktni prijevoz u drugu klaonicu.

POGLAVLJE IV: ODLUKE KOJE SE ODNOSI NA DOBROBIT ŽIVOTINJA

1. Ukoliko se za vrijeme klanja ili usmrćivanja ne poštuju propisi o zaštiti i dobrobiti životinja, službeni veterinar se mora uvjeriti da je subjekt u poslovanju s hranom odmah poduzeo mjere potrebne da se popravi stanje i spriječi njegovo ponavljanje.
2. Prisilne mjere koje poduzima službeni veterinar moraju biti primjerene i postupne te mogu varirati od izdavanja smjernica, do smanjenja ili zaustavljanja proizvodnje, ovisno o vrsti i težini problema.
3. Prema potrebi, službeni veterinar obavještava nadležne organe iz člana 2. stav (1) ovog Pravilnika o problemu vezanom za dobrobit životinja.
4. Ukoliko službeni veterinar otkrije da se ne poštuju propisi o zaštiti i dobrobiti životinja tokom njihovog prijevoza, on mora poduzeti potrebne mjere u skladu s važećim propisima.
5. Ukoliko službeni pomoćnik obavi preglede vezane uz dobrobit životinja u skladu s Odjeljkom III. ili IV. ovog Priloga, i ti pregledi pokažu da nisu poštovani propisi o zaštiti i dobrobiti životinja, on mora odmah obavijestiti službenog veterinara te do njegovog dolaska mora, ako je to potrebno u hitnim slučajevima, poduzeti potrebne mjere iz tač. 1. do 4. ovog Poglavlja.

POGLAVLJE V: ODLUKE KOJE SE ODNOSI NA MESO

1. Meso se proglašava neprikladnim za ishranu ljudi ako:
  - (a) potiče od životinja koje nisu bile pregledane prije klanja, osim ako se radi o ulovljenoj slobodnoživućoj divljači;
  - (b) potiče od životinja čiji klaonički proizvodi nisu bili pregledani poslije klanja, osim ako ovim

- Pravilnikom ili Pravilnikom o higijeni hrane životinjskog porijekla, nije drugačije propisano;
  - (c) potiče od životinja uginulih prije klanja, mrtvorodenih, nerođenih ili zaklanih u dobi mlađoj od sedam dana;
  - (d) se radi o mesu odrezanom na mjestima ubodnih rana;
  - (e) potiče od životinja oboljelih od bolesti koja se nalazi na bivšoj listi A ili, prema potrebi, bivšoj listi B Međunarodnoga ureda za epizootije, osim ako Odjeljkom IV. ovog Priloga nije drugačije predviđeno;
  - (f) potiče od životinja oboljelih od generalizirane bolesti kao što su septikemija, pijemija, toksemija ili viremija;
  - (g) nije u skladu s propisanim mikrobiološkim kriterijima i na osnovu kojih se određuje smije li se hrana staviti na tržište;
  - (h) pokazuje znakove zaraze parazitima, osim ako Odjeljkom IV. ovog Priloga nije drugačije predviđeno;
  - (i) sadrži ostatke (rezidue) ili kontaminante u količinama koje premašuju nivoe utvrđene važećim propisima. Kod svakog prekoračenja odgovarajućih nivoe treba, prema potrebi, obaviti dodatne analize;
  - (j) ne dovodeći u pitanje posebne propise, potiče od životinja ili trupova koji sadrže ostatke zabranjenih supstanci ili od životinja koje su bile liječene zabranjenim supstancama;
  - (k) se sastoji od jetre i bubrega životinja starijih od dvije godine koje potiču iz područja u kojima je otkrivena opća prisutnost teških metala u okolini provedbom plana praćenja rezidua;
  - (l) je bilo nezakonito tretirano supstancama za dekontaminaciju;
  - (m) je bilo nezakonito tretirano ionizirajućim zračenjem ili UV zrakama;
  - (n) sadrži strana tijela (osim, u slučaju slobodnoživuće divljači, materijala upotrijebljenih za lov životinje);
  - (o) su prekoračeni najveći dopušteni nivoi radioaktivnosti;
  - (p) pokazuje patofiziološke promjene, anomalije u konzistenciji, nedovoljno krvarenje (osim kod slobodnoživuće divljači) ili organoleptičke anomalije, naročito intenzivan spolni miris;
  - (r) potiče od iscrpljene i mršave životinje;
  - (s) sadrži specifični rizični materijal, osim u slučajevima predviđenim važećim propisima;
  - (t) je prljavo ili sadrži fekalna ili druga onečišćenja;
  - (u) se sastoji od krvi koja, zbog zdravstvenog stanja životinje od koje potiče ili kontaminacije tokom procesa klanja, može predstavljati opasnost za javno zdravlje ili zdravlje životinja;
  - (v) službeni veterinar, nakon što je ispitao sve bitne podatke, smatra da ono može predstavljati opasnost za javno zdravlje ili zdravlje životinja ili je zbog bilo kojeg drugog razloga neprikladno za ishranu ljudi.
2. Službeni veterinar može odrediti zahtjeve povodom upotrebe mesa dobijenog od:
    - a) životinja koje su bile prisilno zaklane izvan klaonice; ili
    - b) ukoliko potiče iz jata, gdje će se obrada mesa primjenjivati u skladu s Odjeljkom E. Dodatka II. Pravilnika za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom

("Službeni glasnik BiH", broj 46/10) prije stavljanja mesa na tržište.

ODJELJAK III: ODGOVORNOSTI I UČESTALOST KONTROLA

POGLAVLJE I: SLUŽBENI POMOĆNICI

Službeni pomoćnici mogu pomagati službenom veterinaru u svim poslovima, koji podliježu sljedećim ograničenjima i svim posebnim odredbama propisanim u Odjeljku IV. ovog Priloga:

1. vezano uz nadzorne preglede, službeni pomoćnici mogu jedino prikupljati podatke o dobroj higijenskoj praksi i postupcima koje se zasnivaju na načelima sistema HACCP;
2. vezano uz preglede prije klanja i provjere vezane uz dobrobit životinja, službeni pomoćnici mogu obaviti jedino početnu provjeru životinja i pomagati u obavljanju isključivo praktičnih poslova; i
3. vezano uz preglede poslije klanja, službeni veterinar mora redovno provjeravati rad službenih pomoćnika i, ako se radi o životinjama koje su bile prisilno zaklane izvan klaonice, mora lično obaviti pregled.

POGLAVLJE II: UČESTALOST KONTROLA

1. Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati da najmanje jedan službeni veterinar bude prisutan:
  - (a) u klaonicama, tokom cijeloga pregleda prije i poslije klanja; i
  - (b) u objektima za obradu divljači, tokom cijeloga pregleda poslije klanja.
2. Međutim, u određenim klaonicama i objektima za obradu divljači koji se određuju na osnovu analize rizika i u skladu s kriterijima utvrđenim u članu 18. ovog Pravilnika, ako takvi objekti postoje, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može prilagoditi ovaj zahtjev. U tim slučajevima:
  - (a) službeni veterinar ne mora biti prisutan u vrijeme obavljanja pregleda prije klanja u klaonici pod uslovom:
    - (i) da je službeni veterinar ili ovlašteni veterinar obavio pregled prije klanja na farmi porijekla, provjerio podatke o prehrambenom lancu i saopćio rezultate provjere službenom pomoćniku u klaonici,
    - (ii) da se službeni pomoćnik u klaonici uvjerio da podaci o prehrambenom lancu ne ukazuju na nikakav mogući problem vezan uz zdravstvenu ispravnost hrane i da su opće zdravstveno stanje i dobrobit životinje zadovoljavajući, i
    - (iii) da službeni veterinar redovno provjerava i uvjeri se u to da službeni pomoćnik pravilno obavlja te provjere;
  - (b) službeni veterinar ne mora biti prisutan sve vrijeme tokom pregleda poslije klanja ako:
    - (i) službeni pomoćnik obavlja pregled poslije klanja i odvaja na stranu meso s anomalijama kao i sve ostalo meso od iste životinje,
    - (ii) službeni veterinar naknadno pregleda svo takvo meso, i
    - (iii) službeni pomoćnik dokumentira svoje postupke i nalaze na način koji omogućuje službenom veterinaru da se uvjeri da je udovoljeno normama.

Međutim, ako se radi o peradi i lagomorfima, službeni pomoćnik može odbaciti meso s anomalijama i, u skladu s

Odjeljkom IV. ovog Priloga, službeni veterinar ne mora sistemski pregledavati svo takvo meso.

3. Fleksibilnost koju predviđa tačka 2. ovog Poglavlja ne primjenjuje se:
  - (a) na životinje koje su prisilno zaklane;
  - (b) na životinje za koje se sumnja da boluju od bolesti koja može štetno djelovati na zdravlje ljudi;
  - (c) na goveda koja potiču iz stada koje nije proglašeno službeno slobodnim od tuberkuloze;
  - (d) na goveda, ovce i koze koji potiču iz stada koje nije proglašeno službeno slobodnim od bruceloze;
  - (e) u slučaju pojave bolesti za koju su propisana pravila o zdravlju životinja u važećim propisima. To se odnosi na životinje koje obolijevaju od te određene bolesti, a koje potiču iz određene regije definirane posebnim propisom;
  - (f) ako su potrebne strožije kontrole kako bi se uzele u obzir nove bolesti i određene bolesti sa liste Međunarodnoga ureda za epizootije (OIE).
4. U toku obrade mesa u rasjekavaonicama, nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati prisustvo službenog veterinara ili službenog pomoćnika toliko često koliko je potrebno za ispunjenje ciljeva ovog Pravilnika.

POGLAVLJE III: UKLJUČENOST OSOBLJA KLAONICE

A: POSEBNI POSLOVI VEZANI UZ PROIZVODNJU MESA PERADI I LAGOMORFA

Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta mogu dopustiti osoblju klaonice da preuzmu poslove službenoga pomoćnika pri kontroli proizvodnje mesa peradi i kunića pod sljedećim uslovima:

- (a) ako objekt najmanje 12 mjeseci primjenjuje dobru higijensku praksu u skladu s članom 5. stavom (5) ovog Pravilnika i postupke zasnovane na sistemu HACCP, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može dopustiti osoblju objekta da obavlja poslove službenih pomoćnika. Ovo ovlaštenje može se odobriti jedino ako je osoblje objekta obučeno, na način koji će zadovoljiti nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta, te na isti način kao i službeni pomoćnici za poslove službenih pomoćnika ili za određene poslove za koje su ovlašteni da ih obavljaju. To osoblje mora raditi pod nadzorom, uputama i odgovornosti službenog veterinara. U tim okolnostima, službeni veterinar je prisutan dok se obavljaju pregledi prije i poslije klanja, nadzire te poslove i redovno provodi testove efikasnosti kako bi se uvjerio da se poslovi u klaonici obavljaju u skladu s posebnim kriterijima koje je utvrdio nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta, te bilježi rezultate tih testova efikasnosti. Ako rad osoblja utiče na nivo higijene u objektu, ako to osoblje ne obavlja poslove pravilno ili ako to osoblje općenito obavlja svoj posao na način koji nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta entiteta smatra nezadovoljavajućim, to se osoblje zamjenjuje službenim pomoćnicima;
- (b) nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta odlučuju, u načelu i od slučaja do slučaja, hoće li dopustiti primjenu gore opisanog sistema. Subjekti u poslovanju s hranom odlučuju po svojoj volji hoće li ga stvarno provoditi. Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta neće prisiljavati subjekte u poslovanju s hranom da uvedu ovdje opisani sistem. Ako nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta nije

uvjeren da subjekt u poslovanju s hranom udovoljava zahtjevima, sistem se neće provoditi u tom objektu. Kako bi to procijenio, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta analizira zapise o proizvodnji i inspeksijskim pregledima, vrstu poslova koji se obavljaju u objektu, ranije poštovanje propisa, stručnost, profesionalnost i osjećaj za odgovornost osoblja klaonice u odnosu na zdravstvenu ispravnost hrane, kao i sve druge bitne podatke.

B. POSEBNI POSLOVI VEZANI UZ UZORKOVANJE I ISPITIVANJE

Osoblje klaonice koje je posebno obučeno pod nadzorom službenoga veterinara može, pod odgovornošću i nadzorom službenoga veterinara, obavljati posebne poslove pri uzorkovanju i ispitivanju životinja svih vrsta.

POGLAVLJE IV: STRUČNA SPREMA

A. SLUŽBENI VETERINARI

1. Jedino oni veterinari koji su položili ispit u skladu sa zahtjevima iz tačke 2. ovog Dijela mogu biti imenovani i obavljati poslove službenog veterinara.
2. Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta brinu o provedbi ispita. Ispitom se mora potvrditi znanje u sljedećim područjima u potrebnoj mjeri, ovisno o profilu i stručnoj spremi veterinara:
  - (a) pravni propisi u Bosni i Hercegovini u području veterinarskog javnog zdravlja, zdravstvene ispravnosti hrane, zdravlja životinja, dobrobiti životinja i farmaceutskih supstanci;
  - (b) načela zajedničke poljoprivredne politike, tržišne mjere, izvozne subvencije i otkrivanje prijevara (i u globalnom kontekstu: WTO, SPS, Codex Alimentarius, OIE);
  - (c) osnove prerade hrane i prehrambene tehnologije;
  - (d) načela, pojmove i metode dobre proizvođačke prakse i upravljanja kvalitetom;
  - (e) upravljanje kvalitetom prije sakupljanja/izlovljavanja (dobra uzgojna praksa);
  - (f) promoviranje i primjena načela higijene i zdravstvene ispravnosti hrane (dobra higijenska praksa);
  - (g) načela, pojmovi i metode analize rizika;
  - (h) načela, pojmovi i metode sistema HACCP i njegova primjena u cijelom lancu proizvodnje hrane;
  - (i) sprječavanje i suzbijanje opasnosti za zdravlje ljudi koje se prenose hranom;
  - (j) dinamika infekcija i trovanja u populaciji;
  - (k) dijagnostika u epidemiologiji;
  - (l) sistemi praćenja i nadzora;
  - (m) nadzorni pregledi i propisano ocjenjivanje sistema upravljanja sigurnošću hrane;
  - (n) načela savremenih metoda ispitivanja i njihova primjena u dijagnostici;
  - (o) informacijska i komunikacijska tehnologija u okviru veterinarskog javnog zdravstva;
  - (p) rukovanje podacima i primjena biostatistike;
  - (r) istraživanja izbijanja bolesti koje se prenose hranom kod ljudi;
  - (s) bitni aspekti vezani uz TSE;
  - (t) dobrobit životinja u fazi proizvodnje, prijevoza i klanja;
  - (u) ekološka pitanja vezana uz proizvodnju hrane (uključujući zbrinjavanje otpada);
  - (v) načelo predostrožnosti i interesi potrošača; i

(z) načela obrazovanja osoblja koje radi u lancu proizvodnje.

Kandidati mogu steći potrebno znanje u sklopu svog osnovnog veterinarskog obrazovanja ili kroz obrazovanje ili stručno iskustvo stečeno nakon dobijanja diplome veterinara. Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može predvidjeti različite ispite kako bi se uzeli u obzir različiti profili kandidata. Međutim, ako nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta ima zadovoljavajuće dokaze da je kandidat stekao svo potrebno znanje tokom svog univerzitetskog obrazovanja ili tokom stalnog obrazovanja kojim se stiče diploma o završenom poslijediplomskom studiju, on ne mora zahtijevati polaganje ispita.

3. Veterinar mora imati sklonost za multidisciplinarnu saradnju.
4. Pored toga, svaki službeni veterinar mora, prije nego počne raditi samostalno, steći praktična znanja tokom pripravničkog staža u trajanju od najmanje 200 sati. U tom periodu pripravnik radi pod nadzorom postojećeg službenog veterinara u klaonicama, rasjekavaonicama i drugim mjestima gdje se vrši inspekcija svježeg mesa i na farmama. Obrazovanje se mora naročito odnositi na revizije sistema upravljanja sigurnošću hrane.
5. Službeni veterinar mora redovnim sudjelovanjem u aktivnostima stalnog obrazovanja i praćenjem stručne literature osavremenjivati svoje znanje i biti u toku najnovijih dostignuća. Službeni veterinar mora, kad god je to moguće, svake godine sudjelovati u aktivnostima stalnog obrazovanja.
6. Veterinari koji su već imenovani službenim veterinarima moraju posjedovati odgovarajuće znanje o područjima iz tačke 2. ovog Dijela. Prema potrebi, to znanje mogu steći u okviru stalnog obrazovanja. U tu svrhu, nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta donose odgovarajuće programe.
7. Bez obzira na tač. 1. do 6. ovog Poglavlja, nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta mogu donijeti posebna pravila za službene veterinare s nepotpunim radnim vremenom koji su odgovorni za inspeksijske preglede u malim preduzećima.

B. SLUŽBENI POMOĆNICI

1. Jedino ona lica koja su završila obrazovanje i položila ispit u skladu sa sljedećim zahtjevima nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može imenovati službenim pomoćnicima.
2. Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta brinu o provedbi ispita. Da bi mogli pristupiti ispitu, kandidati moraju dokazati da su završili:
  - (a) najmanje 500 sati teoretskog obrazovanja/usavršavanja i najmanje 400 sati praktičnog obrazovanja/usavršavanja iz područja koja su navedena u tački 5. ovog Dijela; i
  - (b) dodatno obrazovanje koje je potrebno da bi službeni pomoćnici mogli stručno obavljati svoje dužnosti.
3. Praktično obrazovanje iz tačke 2. alinije (a) ovog Dijela mora se odvijati u klaonicama i rasjekavaonicama pod nadzorom službenoga veterinara te na farmama i u drugim odgovarajućim objektima.
4. Obrazovanje i ispiti moraju se u prvom redu odnositi na crveno meso i meso peradi. Međutim, lica koja su završila obrazovanje u jednom od ova dva područja te položila odgovarajući ispit trebaju proći jedino skraćeno obrazovanje da bi polagala ispit iz drugog područja. Obrazovanje i ispiti trebaju se, prema potrebi, odnositi na slobodnoživuću divljač, divljač iz uzgoja i lagomorfe.

5. Obrazovanje za službene pomoćnike mora obuhvaćati sljedeća područja, a ispitima se moraju potvrditi stečena znanja iz tih područja:
- (a) vezano za farme:**
- (i) teoretski dio:
- poznavanje organizacije farmske proizvodnje, metode proizvodnje, međunarodna trgovina itd.,
  - dobra praksa u stočarstvu,
  - osnovno znanje o bolestima, naročito o zoonozama – virusima, bakterijama, parazitima itd.,
  - praćenje bolesti, upotreba lijekova i cjepiva, testiranje na rezidue,
  - higijenska i zdravstvena kontrola,
  - dobrobit životinja na farmi i tokom prijevoza,
  - zahtjevi zaštite okoliša – u zgradama, na poljoprivrednim farmama i općenito,
  - bitni zakoni i podzakonski propisi,
  - interesi potrošača i kontrola kvaliteta;
- (ii) praktični dio:
- posjete različitim vrstama farmi u kojima se primjenjuju različite uzgojne metode,
  - posjete proizvodnim objektima,
  - promatranje utovara i istovara životinja,
  - laboratorijske vježbe,
  - veterinarski pregledi,
  - dokumentacija,
- (b) vezano uz klaonice i rasjekavaonice:**
- (i) teoretski dio:
- poznavanje organizacije mesne industrije, metoda proizvodnje, međunarodne trgovine i tehnologije klanja životinja i rasijecanja mesa,
  - osnovno znanje o higijeni i dobroj higijenskoj praksi, a naročito o industrijskoj higijeni, higijeni klanja, rasijecanja i skladištenja te higijeni rada,
  - sistem HACCP i provjera postupaka koji se zasnivaju na sistemu HACCP,
  - dobrobit životinja pri istovaru nakon prijevoza i u klaonici,
  - osnovno znanje o anatomiji i fiziologiji zaklanih životinja,
  - osnovno znanje o patologiji zaklanih životinja,
  - osnovno znanje o patološkoj anatomiji zaklanih životinja,
  - odgovarajuće znanje o TSE i drugim važnim zoonozama i uzročnicima zoonoza,
  - poznavanje metoda i postupaka klanja, pregleda, pripreme, pakiranja, ambalažiranja i prijevoza svježeg mesa,
  - osnovno znanje o mikrobiologiji,
  - pregled prije klanja (pregled ante mortem),
  - pregled na trihinelozu,
  - pregled poslije klanja (pregled post mortem),
  - administrativni poslovi,
  - postupak uzorkovanja,
  - pitanja vezana uz prijevare,
- (ii) praktični dio:
- identifikacija životinja,
  - provjera dobi životinja,
  - pregled i ocjenjivanje zaklanih životinja,
  - pregled poslije klanja u klaonici,
  - pregled na trihinelozu,
- utvrđivanje životinjske vrste pregledavanjem tipičnih dijelova životinje,
  - utvrđivanje dijelova zaklanih životinja kod kojih je došlo do promjena te sastavljanje bilježaka o tome,
  - kontrola higijene, uključujući revizije vezane uz dobru higijensku praksu i postupke koji se zasnivaju na sistemu HACCP,
  - bilježenje rezultata pregleda prije klanja,
  - uzorkovanje,
  - sljedivost mesa,
  - dokumentacija.
6. Službeni pomoćnici moraju redovnim sudjelovanjem u aktivnostima stalnog obrazovanja i praćenjem stručne literature osavremenjivati svoje znanje i biti u toku najnovijih dostignuća. Službeni pomoćnik mora, kad god je to moguće, svake godine sudjelovati u aktivnostima stalnog obrazovanja.
7. Lica koja su već imenovana službenim pomoćnicima moraju posjedovati odgovarajuće znanje o područjima iz tačke 5. Dijela B ovog Poglavlja. Prema potrebi, to znanje mogu steći u okviru stalnog obrazovanja. U tu svrhu, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta donosi odgovarajuće odredbe.
8. Međutim, ako službeni pomoćnici obavljaju jedino uzorkovanje i analize vezane uz preglede na trihinelozu, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta mora osigurati da oni dobiju obrazovanje potrebno jedino za te poslove.

ODJELJAK IV: POSEBNI ZAHTJEVI**POGLAVLJE I: DOMAĆA GOVEDA****A. GOVEDA MLADA OD ŠEST SEMDICA**

Trupovi i klaonički proizvodi goveda mladih od šest sedmica moraju se podvrgnuti sljedećim pregledima poslije klanja:

1. vizuelni pregled glave i ždrijela; incizija i pregled retrofaringealnih limfnih čvorova (*Lnn retropharyngiales*); pregled usne šupljine i ždrijela; palpacija jezika;
2. vizuelni pregled pluća, dušnika i jednjaka; palpacija pluća; incizija i pregled bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn. bifurcationes, eparteriales i mediastinales*). Dušnik i glavni ogranci bronhija moraju se otvoriti po dužini, a donja trećina pluća se mora zarezati okomito na glavnu osu; ovi rezovi nisu potrebni ako pluća nisu namijenjena ishrani ljudi;
3. vizuelni pregled osrčja i srca, pri čemu se srce zareže uzdužno kako bi se otvorile srčane komore te zarezala srčana pregrada;
4. vizuelni pregled dijafragme;
5. vizuelni pregled jetre te limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn portales*); palpacija i, prema potrebi, incizija jetre i njezinih limfnih čvorova;
6. vizuelni pregled želučano-crijevnog trakta, mezenterija te limfnih čvorova oko želuca i mezenterija (*Lnn. gastrici, mesenterici, craniales i caudales*); palpacija i, prema potrebi, incizija limfnih čvorova oko želuca i mezenterija;
7. vizuelni pregled i, prema potrebi, palpacija slezene;
8. vizuelni pregled bubrega; ako je potrebno, incizija bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);
9. vizuelni pregled porebrice i potrbušnice;
10. vizuelni pregled i palpacija područja oko pupka i zglobova. U slučaju sumnje, treba zarezati područje oko pupka i otvoriti zglobove; sinovijalnu tekućinu treba pregledati.

B. GOVEDA STARIJA OD ŠEST SEMDICA

Trupovi i klaonički proizvodi goveda starijih od šest sedmica moraju se podvrgnuti sljedećim pregledima poslije klanja:

1. vizuelni pregled glave i ždrijela; incizija i pregled submaksilarnih, retrofaringealnih i parotidnih limfnih čvorova (*Lnn retropharyngiales, mandibulares i parotidei*); pregled vanjskih mišića za žvakanje, na kojima se naprave dva reza uporedno s donjom čeljusti, te unutrašnjih mišića za žvakanje (unutrašnji pterigoidni mišići) koji se zarezaju jednim rezom. Jezik se mora osloboditi da bi se mogao obaviti detaljan pregled usne šupljine i ždrijela, a i sam jezik se mora pregledati vizuelni i palpacijom;
2. vizuelni pregled dušnika i jednjaka; vizuelni pregled i palpacija pluća; incizija i pregled bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn. bifucationes, eparteriales i mediastinales*). Dušnik i glavni ogranci bronhija moraju se otvoriti po dužini, a donja trećina pluća se mora zarezati okomito na njihove glavne ose; ovi rezovi nisu potrebni ako pluća nisu namijenjena ishrani ljudi;
3. vizuelni pregled osrčja i srca, pri čemu se srce zareže uzdužno kako bi se otvorile srčane komore te zarezala srčana pregrada;
4. vizuelni pregled dijafragme;
5. vizuelni pregled i palpacija jetre te limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn portales*); incizija na želučanoj strani jetre te na dnu "spiegelova" režnja (lobus caudatus) kako bi se pregledali žučni kanali;
6. vizuelni pregled želučano-crijevnog trakta, mezenterija te limfnih čvorova oko želuca i mezenterija (*Lnn. gastrici, mesenterici, craniales i caudales*); palpacija i, prema potrebi, incizija limfnih čvorova oko želuca i mezenterija;
7. vizuelni pregled i, prema potrebi, palpacija slezene;
8. vizuelni pregled bubrega te, ako je potrebno, incizija bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);
9. vizuelni pregled porebrice i potrbušnice;
10. vizuelni pregled genitalnih organa (osim penisa ako je već uklonjen);
11. vizuelni pregled i, ako je potrebno, palpacija i incizija vimena i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. supramammarii*). Kod krava se svaka polovica vimena mora otvoriti dugim dubokim rezom do cisterni (*sinus lactiferes*), te se moraju zarezati limfni čvorovi vimena, osim ako vime nije namijenjeno ishrani ljudi.

POGLAVLJE II: DOMAĆE OVCE I KOZE

Trupovi i klaonički proizvodi ovaca i koza moraju se podvrgnuti sljedećim pregledima poslije klanja:

1. vizuelni pregled glave nakon skidanja kože i, u slučaju sumnje, pregled ždrijela, usta, jezika te retrofaringealnih i parotidnih limfnih čvorova. Ne dovodeći u pitanje propise o zaštiti zdravlja životinja, ovi pregledi nisu potrebni ako glava, uključujući jezik i mozak, neće biti upotrijebljena za ishranu ljudi;
2. vizuelni pregled pluća, dušnika i jednjaka; palpacija pluća te bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn. bifucationes, eparteriales i mediastinales*); u slučaju sumnje, mora se obaviti incizija i pregled ovih organa i limfnih čvorova;
3. vizuelni pregled osrčja i srca; u slučaju sumnje, srce se zarezuje i pregledava;
4. vizuelni pregled dijafragme;
5. vizuelni pregled jetre te limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn portales*); palpacija jetre i njenih limfnih čvorova;

- incizija na želučanoj strani jetre kako bi se pregledali žučni kanali;
6. vizuelni pregled želučano-crijevnog trakta, mezenterija te limfnih čvorova oko želuca i mezenterija (*Lnn. gastrici, mesenterici, craniales i caudales*);
7. vizuelni pregled i, prema potrebi, palpacija slezene;
8. vizuelni pregled bubrega; ako je potrebno, incizija bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);
9. vizuelni pregled porebrice i potrbušnice;
10. vizuelni pregled genitalnih organa (osim penisa ako je već uklonjen);
11. vizuelni pregled vimena i pripadajućih limfnih čvorova;
12. vizuelni pregled i palpacija područja oko pupka i zglobova mladunčadi. U slučaju sumnje, treba zarezati područje oko pupka i otvoriti zglobove; sinovijalnu tekućinu treba pregledati.

POGLAVLJE III: DOMAĆI KOPITARI

Trupovi i klaonički proizvodi kopitara moraju se podvrgnuti sljedećim pregledima poslije klanja:

1. vizuelni pregled glave i, nakon što se oslobodi jezik, ždrijela; palpacija i, prema potrebi, incizija submaksilarnih, retrofaringealnih i parotidnih limfnih čvorova (*Lnn retropharyngiales, mandibulares i parotidei*). Jezik se mora osloboditi kako bi se mogao obaviti detaljan pregled usne šupljine i ždrijela, a i sam jezik se mora pregledati vizuelni i palpacijom;
2. vizuelni pregled pluća, dušnika i jednjaka; palpacija pluća; palpacija i, prema potrebi, incizija bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn. bifucationes, eparteriales i mediastinales*). Dušnik i glavni ogranci bronhija moraju se otvoriti po dužini, a donja trećina pluća se mora zarezati okomito na njihove glavne ose; međutim, ovi rezovi nisu potrebni ako pluća nisu namijenjena ishrani ljudi;
3. vizuelni pregled osrčja i srca, pri čemu se srce zareže uzdužno kako bi se otvorile srčane komore te zarezala srčana pregrada;
4. vizuelni pregled dijafragme;
5. vizuelni pregled, palpacija i, prema potrebi, incizija jetre te limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn portales*);
6. vizuelni pregled želučano-crijevnog trakta, mezenterija te limfnih čvorova oko želuca i mezenterija (*Lnn. gastrici, mesenterici, craniales i caudales*); prema potrebi, incizija limfnih čvorova oko želuca i mezenterija;
7. vizuelni pregled i, prema potrebi, palpacija slezene;
8. vizuelni pregled i palpacija bubrega; ako je potrebno, incizija bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);
9. vizuelni pregled porebrice i potrbušnice;
10. vizuelni pregled genitalnih organa pastuha (osim penisa ako je već uklonjen) i kobila;
11. vizuelni pregled vimena i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. supramammarii*) te, prema potrebi, incizija limfnih čvorova vimena;
12. vizuelni pregled i palpacija područja oko pupka i zglobova mladunčadi. U slučaju sumnje, treba zarezati područje oko pupka i otvoriti zglobove; sinovijalnu tekućinu treba pregledati;
13. svi sivi ili bijeli konji moraju se pretražiti na melanozu i melanome pregledom mišića i limfnih čvorova (*Lnn. subrhomboidi*) plečke ispod lopatične hrskavice nakon što se olabave vezivni mišići jedne plečke. Bubrezi se moraju osupstanceti i pregledati tako da se napravi rez kroz cijeli bubreg.

POGLAVLJE IV: DOMAĆE SVINJE**A. PREGLED PRIJE KLANJA**

1. Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može odlučiti da se svinje koje su namijenjene klanju pregledaju prije klanja na farmi porijekla. U tom slučaju, klanje serije svinja s neke farme može se dopustiti jedino:
  - (a) ako ih prati zdravstvena svjedodžba u skladu s Odlukom o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog porijekla u unutrašnjem i međunarodnom prometu; i
  - (b) ako su ispunjeni zahtjevi iz tač. 2. do 5. ovog Dijela.
2. Pregled prije klanja koji se obavlja na farmi porijekla mora obuhvaćati:
  - (a) kontrolu zapisa ili dokumentacije na farmi, uključujući podatke o prehrambenom lancu;
  - (b) pregled svinja kako bi se utvrdilo:
    - (i) boluju li od bolesti ili stanja koji se mogu prenijeti na životinje ili ljude ako se njima rukuje ili ako se konzumira njihovo meso, odnosno ponašaju li se, pojedinačno ili kolektivno, na način koji ukazuje da bi se takva bolest mogla javiti,
    - (ii) pokazuju li znakove poremećaja u općem ponašanju ili znakove bolesti zbog kojih bi meso moglo biti neprikladno za ishranu ljudi, ili
    - (iii) postoje li dokazi ili razlozi za sumnju da sadrže zaostale hemijske supstance (rezidue) u količinama koje premašuju propisane nivoe, ili ostatke (rezidue) zabranjenih supstanci.
3. Pregled prije klanja na farmi mora obaviti službeni veterinar ili ovlašteni veterinar. Svinje se moraju poslati direktno u klaonicu i ne smiju se miješati s drugim svinjama.
4. Pregled prije klanja koji se obavlja u klaonici treba obuhvaćati jedino:
  - (a) provjeru identiteta životinje; i
  - (b) pregled kojim se provjerava jesu li se poštovali propisi o dobrobiti životinja te pokazuju li svinje znakove stanja koje bi moglo štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja. Ovaj pregled može obaviti službeni pomoćnik.
5. Ukoliko se svinje ne zakolju u roku od tri dana od izdavanja zdravstvene svjedodžbe predviđene tačkom 1. alinejom (a) ovog Dijela:
  - (a) u slučaju da još nisu napustile farmu porijekla na putu za klaonicu, moraju se ponovo pregledati i mora se izdati nova zdravstvena svjedodžba;
  - (b) u slučaju da su već na putu za klaonicu ili su već u klaonici, klanje se može dopustiti nakon što se ocijene razlozi odgađanja, pod uslovom da se svinje podvrgnu daljnjem veterinarskom pregledu prije klanja.

B. PREGLED POSLIJE KLANJA

1. Trupovi i klaonički proizvodi svinja, osim onih iz tačke 2. ovog Dijela, moraju se podvrgnuti sljedećim pregledima poslije klanja:
  - (a) vizuelni pregled glave i ždrijela; incizija i pregled submaksilarnih limfnih čvorova (*Lnn mandibulares*); vizuelni pregled usne šupljine, ždrijela i jezika;
  - (b) vizuelni pregled pluća, dušnika i jednjaka; palpacija pluća te bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn. bifurcationes, eparteriales i mediastinales*). Dušnik i glavni ogranci bronhija

moraju se otvoriti po dužini, a donja trećina pluća se mora zarezati okomito na njihove glavne ose; međutim, ovi rezovi nisu potrebni ako pluća nisu namijenjena ishrani ljudi;

- (c) vizuelni pregled osrčja i srca, pri čemu se srce zareže uzdužno kako bi se otvorile srčane komore te zarezala srčana pregrada;
  - (d) vizuelni pregled dijafragme;
  - (e) vizuelni pregled jetrete limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn portales*); palpacija jetre i njenih limfnih čvorova;
  - (f) vizuelni pregled želučano-crijevnog trakta, mezenterija te limfnih čvorova oko želuca i mezenterija (*Lnn. gastrici, mesenterici, craniales i caudales*); palpacija i, prema potrebi, incizija limfnih čvorova oko želuca i mezenterija;
  - (g) vizuelni pregled i, prema potrebi, palpacija slezene;
  - (h) vizuelni pregled bubrega; ako je potrebno, incizija bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);
  - (i) vizuelni pregled porebrice i potbušnice;
  - (j) vizuelni pregled genitalnih organa (osim penisa ako je već uklonjen);
  - (k) vizuelni pregled vimena i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. supramammarii*); incizija limfnih čvorova vimena kod krmača;
  - (l) vizuelni pregled i palpacija područja oko pupka i zglobova mladunčadi; u slučaju sumnje, treba zarezati područje oko pupka i otvoriti zglobove.
2. Nadležni organi entiteta ili Brčko Distrikta mogu odlučiti, na osnovu epidemioloških i drugih podataka s farme, da se tovne svinje koje su od odbijanja držane u kontroliranim uslovima smještaja u okviru integriranih sistema proizvodnje, u nekim ili svim slučajevima iz tačke 1. ovog Dijela, podvrgavaju jedino vizuelnom pregledu.

POGLAVLJE V: PERAD**A. PREGLED PRIJE KLANJA**

1. Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može odlučiti da se perad koja je namijenjena klanju mora prije klanja pregledati na farmi porijekla. U tom slučaju, klanje jata peradi s neke farme može se dopustiti jedino:
  - (a) ako ih prati zdravstvena svjedodžba Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog porijekla u unutrašnjem i međunarodnom prometu i
  - (b) ako su ispunjeni zahtjevi iz tač. 2. do 5. ovog Dijela.
2. Pregled prije klanja koji se obavlja na farmi porijekla mora obuhvaćati:
  - (a) kontrolu zapisa ili dokumentacije na farmi, uključujući podatke o prehrambenom lancu;
  - (b) pregled jata kako bi se utvrdilo:
    - (i) boluju li životinje od bolesti ili stanja koji se mogu prenijeti na životinje ili ljude ako se njima rukuje ili ako se konzumira njihovo meso, odnosno ponašaju li se na način koji ukazuje da bi se takva bolest mogla javiti,
    - (ii) pokazuju li životinje znakove poremećaja u općem ponašanju ili znakove bolesti zbog kojih bi njihovo meso moglo biti neprikladno za ishranu ljudi, ili
    - (iii) postoje li dokazi ili razlozi za sumnju da sadrže zaostale hemijske supstance (rezidue) u količinama koje premašuju propisane nivoe, ili ostatke (rezidue) zabranjenih supstanci.

3. Pregled prije klanja na farmi mora obaviti službeni veterinar ili ovlašteni veterinar.
  4. Pregled prije klanja koji se obavlja u klaonici treba obuhvaćati jedino:
    - (a) provjeru identiteta životinje; i
    - (b) pregled kojim se provjerava jesu li se poštovali propisi o dobrobiti životinja te pokazuje li perad znakove stanja koje bi moglo štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja. Ovaj pregled može obaviti službeni pomoćnik.
  5. Ukoliko se perad ne zakolje u roku od tri dana od izdavanja zdravstvene svjedodžbe predviđene tačkom 1. alinejom (a) ovog Dijela:
    - (a) u slučaju da jato još nije napustilo farmu porijekla na putu za klaonicu, mora se ponovo pregledati i mora se izdati nova zdravstvena svjedodžba;
    - (b) u slučaju da je jato već na putu za klaonicu ili je već u klaonici, klanje se može dopustiti nakon što se ocijene razlozi odgađanja, pod uslovom da se jato ponovo pregleda.
  6. Ukoliko se pregled prije klanja ne obavi na farmi, službeni veterinar mora pregledati jato u klaonici.
  7. Ako perad pokazuje kliničke simptome bolesti, ne smije se klati za ishranu ljudi. Međutim, ova perad se može zaklati na liniji klanja na kraju normalnog procesa klanja, ako se poduzmu mjere opreza kako bi se izbjegla opasnost od širenja patogenih organizama te ako se odmah nakon njihovog klanja oprema očisti i dezinficira.
  8. Ako se radi o peradi koja se uzgaja za proizvodnju jetrene pašete (foie gras) te o peradi s odgođenom evisceracijom koja je zaklana na farmi porijekla, pregled prije klanja mora se obaviti u skladu sa tač. 2. i 3. ovog Dijela. Svjedodžba sastavljena prema obrascu iz Dijela C ovog Poglavlja mora pratiti trupove kod kojih nije obavljena evisceracija do klaonice ili rasjekavaonice.
- B. PREGLED POSLIJE KLANJA**
1. Poslije klanja, sva se perad mora pregledati u skladu s Odjeljkom I. i III. Priloga I. ovog Pravilnika. Pored toga, službeni veterinar mora lično obaviti sljedeće preglede:
    - (a) dnevni pregled unutrašnjih organa i tjelesnih šupljina na reprezentativnom uzorku peradi;
    - (b) detaljni pregled na uzorku dijelova ptica ili cijelih ptica koje su nakon pregleda poslije klanja proglašene neprikladnima za ishranu ljudi, pri čemu se uzorak uzima slučajnim odabirom iz svake serije peradi istog porijekla; i
    - (c) sve dodatne preglede koji su potrebni kada postoji razlog za sumnju da je meso dotičnih ptica neprikladno za ishranu ljudi.
  2. Ako se radi o peradi koja se uzgaja za proizvodnju jetrene pašete (foie gras) te o peradi s odgođenom evisceracijom koja je zaklana na farmi porijekla, pregled poslije klanja mora uključivati i kontrolu svjedodžbe koja prati trupove. Ako se ti trupovi prevoze direktno s farme u rasjekavaonicu, pregled poslije klanja mora se obaviti u rasjekavaonici.

C. UZORAK ZDRAVSTVENE SVJEDODŽBE

ZDRAVSTVENA SVJEDODŽBA
za perad namijenjenu proizvodnji jetrene paštete (foie gras) i perad s odgođenom
evisceracijom koja je zaklana na farmi porijekla

Nadležna veterinarska organizacija:

.....

Br:.....

1. Identifikacija trupova kod kojih nije obavljena evisceracija

Vrsta: .....

Broj: .....

2. Porijeklo trupova kod kojih nije obavljena evisceracija

Adresa farme: .....

3. Odredište trupova kod kojih nije obavljena evisceracija

Trupovi kod kojih nije obavljena evisceracija prevest će se u sljedeću rasjekaonicu:....

.....

4. Izjava

Ja, dolje potpisani, izjavljujem da:

– gore opisani trupovi kod kojih nije obavljena evisceracija pripadaju peradi koja je prije klanja bila pregledana na gore navedenoj farmi u .....(vrijeme), dana.....(datum) te je utvrđeno da je zdrava;

– zapisi i dokumentacija koji se odnose na ove životinje udovoljavaju zakonskim propisima te ne zabranjuju klanje dotične peradi.

Sastavljeno u: .....

(Mjesto)

dana: .....

(Datum)

Pečat

.....
(Potpis službenog ili ovlaštenog veterinarara)

POGLAVLJE VI: LAGOMORFI IZ UZGOJA

Zahtjevi za perad primjenjuju se i na lagomorfe iz uzgoja.

POGLAVLJE VII: DIVLJAČ IZ UZGOJA**A. PREGLED PRIJE KLANJA**

1. Pregled prije klanja može se obaviti na farmi porijekla ako su ispunjeni zahtjevi iz Odjeljka III. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla. U tom slučaju, pregled prije klanja mora obaviti službeni veterinar ili ovlašteni veterinar.
2. Pregled prije klanja koji se obavlja na farmi mora uključivati provjeru zapisa i dokumentacije na farmi, uključujući i podatke o prehrambenom lancu.
3. Ako se pregled prije klanja obavlja najviše tri dana prije dolaska životinja u klaonicu i ako se životinje isporučuju u klaonicu žive, pregled prije klanja u klaonici treba obuhvaćati jedino:
  - (a) provjeru identiteta životinje; i
  - (b) pregled kojim se provjerava jesu li se poštovali propisi o dobrobiti životinja te pokazuju li životinje znakove stanja koje bi moglo štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja.
4. Svjedodžba u skladu s Odlukom o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog porijekla u unutrašnjem i međunarodnom prometu mora pratiti žive životinje koje su pregledane na farmi. Svjedodžba sastavljena prema uzorku obrasca iz Poglavlja X. dio A ovog Odjeljka mora pratiti životinje koje su pregledane i zaklane na farmi. Svjedodžba sastavljena prema uzorku iz Poglavlja X. Dio B ovog Odjeljka mora pratiti životinje koje su pregledane i zaklane na farmi u skladu sa tačkom 3. (a) Odjeljkom III. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla.
5. Kada nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta odobri subjektu u poslovanju sa hranom da može ovjeriti/potvrditi da je postupak klanja i iskrvarenja životinja izvršen na ispravan način, tada službeni ili ovlašteni veterinar mora redovno provjeravati rad lica koje vrši klanji i iskrvarenje.

B. PREGLED POSLIJE KLANJA

1. Ovaj pregled uključuje palpaciju i, ako se procijeni da je to potrebno, inciziju onih dijelova životinje kod kojih je došlo do bilo kakvih promjena ili koji su sumnjivi iz bilo kojeg drugog razloga.
2. Postupci pregleda poslije klanja koji su opisani za goveda i ovce, domaće svinje i perad primjenjuju se na odgovarajuću vrstu divljači iz uzgoja.
3. Ukoliko su životinje zaklane na farmi, službeni veterinar u klaonici mora pregledati svjedodžbu koja ih prati.

POGLAVLJE VIII: SLOBODNOŽIVUĆA DIVLJAČ**A. PREGLED POSLIJE ODSTRJELA**

1. Slobodnoživuću divljač treba pregledati što je moguće prije nakon zaprimanja u objekt za obradu divljači.
2. Službeni veterinar uzima u obzir izjavu ili podatke koje u skladu s Pravilnikom o higijeni hrane životinjskog porijekla dostavi obučeno lice uključeno u lov životinje.
3. Tokom pregleda poslije odstrjela, službeni veterinar mora obaviti:
  - (a) vizuelni pregled trupa, njegovih šupljina i, prema potrebi, organa kako bi:
    - (i) otkrio sve anomalije koje nisu rezultat procesa lova. U tu svrhu, dijagnoza se može zasnivati na svim podacima koje izučeno lice dostavi vezano za ponašanje životinje prije odstrjela,

- (ii) se uvjerio da je smrt uzrokovana lovom, a ne drugim razlozima.

Ako se ocjena ne može donijeti samo na osnovu vizuelnoga pregleda, mora se obaviti opsežnije ispitivanje u laboratoriji;

- (b) ispitivanje organoleptičkih anomalija;
  - (c) palpaciju organa, prema potrebi;
  - (d) ako postoje ozbiljni razlozi za sumnju na prisutnost ostataka (rezidua) ili kontaminanata, obavlja analizu uzorkovanjem rezidua koji nisu rezultat procesa lova, uključujući i kontaminante iz okoliša. Ukoliko se na osnovu tih sumnji obavljaju opsežnija ispitivanja, veterinar mora sačekati završetak ispitivanja prije nego ocijeni svu divljač odstrjeljenu tokom određenog lova, odnosno one dijelove za koje se sumnja da pokazuju iste anomalije;
  - (e) otkrivanje osobina koje ukazuju da meso predstavlja opasnost za zdravlje, uključujući:
    - (i) nenormalno ponašanje ili poremećaj općeg stanja žive životinje na koje je ukazao lovac,
    - (ii) generalizirana prisutnost tumora ili apscesa na različitim unutrašnjim organima ili mišićima,
    - (iii) artritis, orhitis, patološke promjene na jetri ili slezeni, upala crijeva ili pupčanog područja,
    - (iv) prisutnost stranih tijela, koja nisu rezultat procesa lova, u tjelesnim šupljinama, želucu ili crijevima ili u mokraći, ukoliko je vidljiva promjena u boji porebrice i potrušnice (ako postoje dotični unutrašnji organi),
    - (v) prisutnost parazita,
    - (vi) stvaranje velikih količina plinova u želučano-crijevnom traktu uz promjenu boje unutrašnjih organa (ako dotični organi postoje),
    - (vii) značajne anomalije u pogledu boje, konzistencije ili mirisa mišićnog tkiva i organa,
    - (viii) stari otvoreni prijelomi,
    - (ix) izuzetna mršavost i/ili opći ili lokalni edem,
    - (x) svježje srašćivanje uz porebriču i potrušnicu, i
    - (xi) druge očite velike promjene kao što je raspadanje.
4. Ukoliko to zahtijeva službeni veterinar, kičma i glava moraju se rasjeci po dužini.
  5. U slučaju sitne slobodnoživuće divljači kod koje nije obavljena evisceracija odmah nakon odstrjela, službeni veterinar mora obaviti pregled poslije odstrjela (post mortem) na reprezentativnom uzorku životinja iz istog izvora. Ukoliko se pregledom otkrije bolest koja je prenosiva na čovjeka ili bilo koja osobina koja je navedena u tački 3. alineji e) ovog Dijela, službeni veterinar mora obaviti dodatne preglede na cijeloj seriji kako bi odredio mora li se životinja proglasiti neprikladnom za ishranu ljudi odnosno mora li se svaki trup pojedinačno pregledati.
  6. U slučaju sumnje, službeni veterinar, može obaviti dodatna rasijecanja i preglede odgovarajućih dijelova životinja kako bi postavio konačnu dijagnozu.

B. ODLUKE NAKON KONTROLA

Pored slučajeva predviđenih Odjeljkom II. Poglavljem V., meso kod kojega se tokom pregleda poslije odstrjela (post mortem pregleda) otkriju osobine koje su navedene u tački 3. alineji (e) dijela A mora se proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi.

POGLAVLJE IX: POSEBNE OPASNOSTI

- A. Transmisivne spongiformne encefalopatije

Pri obavljanju službenih kontrola vezanih uz TSE moraju se uzeti u obzir zahtjevi koji su propisani Pravilnikom kojim se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija ("Službeni glasnik BiH", broj 25/11) i drugim relevantnim propisima u Bosni i Hercegovini.

B. Cisticerkoza

1. Postupci pregleda poslije klanja koji su opisani u Poglavljima I. i IV. ovog Odjeljka predstavljaju minimalne zahtjeve za pregled na cisticerkozu kod goveda starijih od šest sedmica i svinja. Pored toga, mogu se primijeniti i posebni serološki testovi. Kod goveda starijih od šest sedmica nije obavezna incizija mišića za žvakanje pri pregledu poslije klanja ako se primjenjuje posebni serološki test. Isto se odnosi i na goveda starija od šest sedmica koja su uzgojena na farmi za koju je službeno potvrđeno da je slobodna od cisticerkoze.

2. Meso zaraženo cisticerkozom mora se proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi. Međutim, ako zaraza cisticerkozom nije zahvatila cijelu životinju, dijelovi životinje koji nisu zaraženi mogu se proglasiti prikladnim za ishranu ljudi nakon što se podvrgnu hladnom tretmanu.

C. Trihineloza

1. Trupovi svinja (domaćih svinja, divljih svinja iz uzgoja i divljih slobodnoživućih svinja), kopitara i drugih vrsta koje obolijevaju od trihineloze moraju se ispitati na trihinelozu u skladu s važećim propisima u Bosni i Hercegovini, osim ako ti propisi ne predviđaju drugačije.

2. Meso životinja zaraženih trihinelozom mora se proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi.

D. Sakagija

1. Prema potrebi, kopitari se moraju ispitati na sakagiju. Ispitivanje kopitara na sakagiju mora uključivati pažljivi pregled sluznice dušnika, grkljana, nosnih šupljina te

sinusa i bočnih šupljina nakon što se glava raspolovi po sredini i izreže nosna pregrada.

2. Meso konja kod kojih je dijagnostificirana sakagija mora se proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi.

E. Tuberkuloza

1. Životinje koje su pokazale pozitivnu ili sumnjivu reakciju na tuberkulin ili kod kojih postoje drugi razlozi za sumnju na infekciju, moraju se klati odvojeno od drugih životinja, pri čemu se moraju poduzeti mjere opreza kako bi se spriječila kontaminacija drugih trupova, linije klanja i osoblja koje se nalazi u klaonici.

2. Sve meso životinja kod kojih su pregledom poslije klanja otkrivene lokalizirane tuberkulozne promjene na većem broju organa ili dijelova trupa mora se proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi. Međutim, ako je tuberkulozna promjena otkrivena u limfnim čvorovima samo jednog organa ili dijela trupa, samo se zaraženi organ ili dio trupa te pripadajući limfni čvorovi trebaju proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi.

F. Bruceloza

1. Životinje koje su pokazale pozitivnu ili sumnjivu reakciju na test na brucelozu ili kod kojih postoje drugi razlozi za sumnju na infekciju, moraju se klati odvojeno od drugih životinja, pri čemu se moraju poduzeti mjere opreza kako bi se spriječila kontaminacija drugih trupova, linije klanja i osoblja koje se nalazi u klaonici.

2. Svo meso životinja kod kojih se pregledom poslije klanja otkriju promjene koje ukazuju na infekciju brucelozom mora se proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi. U slučaju životinja koje pokazuju pozitivnu ili sumnjivu reakciju na test na brucelozu, vime, genitalni trakt i krv moraju se proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi, čak i ako se ne otkriju takve promjene.

POGLAVLJE X: UZORAK SVJEDODŹBE O ZDRAVSTVENOM STANJU**A. UZORAK SVJEDODŹBE O ZDRAVSTVENOM STANJU ZA ŹIVOTINJE
ZAKLANE NA POLJOPRIVREDNOJ FARMI****ZDRAVSTVENA SVJEDODŹBA**

za Źivotinje zaklane na poljoprivrednoj farmi

NadleŹni organ: .....
Broj: .....

1. Identifikacija Źivotinja

Vrsta: .....

Broj Źivotinja: .....

Identifikacijska oznaka: .....

2. Porijeklo Źivotinja

Adresa farme porijekla: .....

Identifikacija gazdinstva⁽¹⁾: .....

3. Odredište Źivotinja

Źivotinje će se prevoziti u sljedeću klaonicu: .....

Sljedećim prijevoznim sredstvom: .....

4. Ostali bitni podaci

.....

5. Izjava

Ja, dolje potpisani, izjavljujem:

– da su gore opisane Źivotinje bile pregledane prije klanja na gore navedenoj farmi u
.....(vrijeme), dana.....(datum) te je utvrđeno da su zdrave;– da su zaklane na poljoprivrednoj farmi u .....(vrijeme), dana.....(datum) i da su klanje i
iskrvarenje ispravno obavljeno,– da evidencija i dokumentacija o ovim Źivotinjama zadovoljava propisane zahtjeve i ne
zabranjuju klanje navedenih Źivotinja.

Sastavljeno u: .....

(Mjesto)

dana: .....

(Datum)

Pečat

.....
(Potpis sluŹbenog ili ovlaštenog veterinar)⁽¹⁾ neobavezno

B. UZORAK SVJEDODŽBE O ZDRAVSTVENOM STANJU ZA GAJENU DIVLJAČ ZAKLANU NA POLJOPRIVREDNOJ FARMI u skladu s tačkom 3.(a) iz Odjeljka III. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla

ZDRAVSTVENA SVJEDODŽBA

za gajenu divljač zaklanu na poljoprivrednoj farmi u skladu s tačkom 3. (a) iz Odjeljka III. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla

Predsjedavajući

Nadležni organ: .....
Broj: .....

1. Identifikacija životinja

Vrsta: .....
Broj životinja: .....
Identifikacijska oznaka: .....

2. Porijeklo životinja

Adresa farme porijekla: .....
Identifikacija gazdinstva⁽¹⁾: .....

3. Odredište životinja

Životinje će se prevoziti u sljedeću klaonicu: .....
Sljedećim prijevoznim sredstvom: .....

4. Ostali bitni podaci

.....

5. Izjava

Ja, dolje potpisani, izjavljujem:

- da su gore opisane životinje bile pregledane prije klanja na gore navedenoj farmi u .....(vrijeme), dana.....(datum) te je utvrđeno da su zdrave;
- da evidencija i dokumentacija o ovim životinjama zadovoljava propisane zahtjeve i ne zabranjuju klanje navedenih životinja.

Sastavljeno u: .....

(Mjesto)

dana: .....

(Datum)

Pečat

.....
(Potpis službenog ili ovlaštenog veterinara)

⁽¹⁾ neobavezno

**PRILOG II.
ŽIVI ŠKOLJKAŠI****POGLAVLJE I: PODRUČJE PRIMJENE**

Ovaj Prilog se primjenjuje na žive školjkaše i, analogno tome, na žive bodljikaše, žive plaštenjake i žive morske puževe.

**POGLAVLJE II: SLUŽBENE KONTROLE ŽIVIH
ŠKOLJKAŠA KOJI POTIČU IZ PROIZVODNIH
PODRUČJA RAZVRSTANIH U RAZREDE****A. RAZVRSTAVANJE PROIZVODNIH PODRUČJA I
PODRUČJA ZA PONOVO POLAGANJE**

1. Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta mora utvrditi lokaciju i granice proizvodnih područja i područja za ponovno polaganje koje razvrstava. To može, prema potrebi, raditi u saradnji sa subjektom u poslovanju s hranom.
2. Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta mora razvrstati proizvodna područja u kojima dopušta sakupljanje/izlovljavanje živih školjkaša u jednu od tri kategorije ovisno o nivou fekalnog onečišćenja. To može, prema potrebi, raditi u saradnji sa subjektom u poslovanju s hranom.
3. Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može u razred A svrstati ona područja u kojima se smiju sakupljati/izlovljavati živi školjkaši namijenjeni direktnoj ishrani ljudi. Živi školjkaši sakupljeni/izlovljeni u tim područjima moraju udovoljavati zdravstvenim normama koje su za žive školjkaše utvrđene u Poglavlju V. Odjeljka VII. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla.
4. Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može u razred B svrstati ona područja u kojima se živi školjkaši smiju sakupljati/izlovljavati ali se mogu staviti u promet za ishranu ljudi tek nakon obrade u centru za pročišćavanje ili ponovnog polaganja tako da udovoljavaju normama iz tačke 3. ovog Dijela. Živi školjkaši sakupljeni/izlovljeni na tim područjima ne smiju prekoračiti, u 90% uzoraka, 4600 E. coli na 100 g mesa i intravavularne tekućine. U ostalih 10% uzoraka živih školjkaša ne smiju prekoračiti 46.000 E.coli na 100 g mesa i međuljušturine tekućine. Referentana metoda za izvođenje ove analize je test najvjerojatnijeg broja MPN (*Most Probable Number*), u skladu sa ISO standardom 16649-3, sa tri razrjeđenja u pet epruveta. Alternativne metode se mogu koristiti ako su validirani prema ovoj referentnoj metodi u skladu sa kriterijima iz EN/ISO 16140.
5. Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može u razred C svrstati ona područja u kojima se živi školjkaši smiju sakupljati/izlovljavati ali se mogu staviti u promet za ishranu ljudi tek nakon što su bile tokom dužeg perioda ponovo položene tako da udovoljavaju normama iz tačke 3. ovog Dijela. Živi školjkaši iz ovih područja ne smiju sadržavati više od 46000 E. coli na 100 g mesa i međuljušturine tekućine, a što se utvrđuje MPN testom s tri razrjeđenja u 5 epruveta. Referentana metoda za izvođenje ove analize je test najvjerojatnijeg broja MPN (*Most Probable Number*), u skladu sa ISO standardom 16649-3, sa tri razrjeđenja u pet epruveta. Alternativne metode se mogu koristiti ako su validirani prema ovoj referentnoj metodi u skladu s kriterijima iz EN/ISO 16140.
6. Ako nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta odluči načelno razvrstati proizvodno područje ili područje za ponovno polaganje, mora se:

- (a) sačiniti popis izvora onečišćenja ljudskog i životinjskog porijekla koji bi mogli uzrokovati onečišćenje proizvodnog područja;
- (b) ispitati količine organskih onečišćivača koji se ispuštaju tokom različitih godišnjih perioda, ovisno o sezonskim promjenama u populacijama ljudi i životinja u slivu, količini oborina, obradi otpadnih voda itd.;
- (c) utvrditi osobine kruženja onečišćivača na osnovu djelovanja morskih struja, batimetrije i morskih mijena u proizvodnom području; i
- (d) utvrditi program uzorkovanja školjkaša u proizvodnom području koji se zasniva na ispitivanju utvrđenih podataka i u kojem broj uzoraka, geografska raspoređenost tački uzorkovanja te učestalost uzorkovanja moraju osigurati da rezultati analiza budu što je moguće reprezentativniji za dotično područje.

**B. PRAĆENJE STANJA U RAZVRSTANIM
PODRUČJIMA ZA PONOVO POLAGANJE I
PROIZVODNIM PODRUČJIMA**

1. Područja za ponovno polaganje i proizvodna područja koja su razvrstana u razrede moraju se periodično kontrolirati kako bi se provjerilo sljedeće:
  - (a) postojanje zloupotreba u odnosu na porijeklo i određište živih školjkaša;
  - (b) mikrobiološki kvalitet živih školjkaša u odnosu na proizvodna područja i područja za ponovno polaganje;
  - (c) prisutnost planktona koji proizvodi toksine u vodama na proizvodnom području i na području za ponovno polaganje, te prisutnost biotoksina u živim školjkašima; i
  - (d) prisutnost hemijskih onečišćivača u živim školjkašima.
2. U svrhu provedbe tačke 1., alineja (b), (c) i (d) moraju se sastaviti planovi uzorkovanja koji predviđaju obavljanje kontrola u redovnim vremenskim razmacima, ili od slučaja do slučaja ako su periodi sakupljanja/izlovljavanja neredovni. Geografska raspoređenost tački uzorkovanja te učestalost uzorkovanja moraju osigurati da rezultati analiza budu što je moguće reprezentativniji za dotično područje.
3. Planovi uzorkovanja u svrhu kontrole mikrobiološkog kvaliteta živih školjkaša moraju naročito uzeti u obzir:
  - (a) moguće varijacije u fekalnoj kontaminaciji, i
  - (b) parametre iz tačke 6. Dijela A. ovog Poglavlja
4. Planovi uzorkovanja u svrhu provjere prisutnosti planktona koji proizvodi toksine u vodama na proizvodnom području i na području za ponovno polaganje, te prisutnosti biotoksina u živim školjkašima moraju naročito uzeti u obzir moguće varijacije u prisutnosti planktona koji sadrži morske biotoksine. Uzorkovanje mora obuhvaćati:
  - (a) periodično uzorkovanje u svrhu otkrivanja promjena u sastavu planktona koji sadrži toksine i utvrđivanja njegove geografske raspoređenosti. Ukoliko dobijeni rezultati ukažu na nakupljanje toksina u mesu školjkaša, mora se obaviti intenzivno uzorkovanje;
  - (b) periodične testove toksičnosti na onim školjkašima iz ugroženog područja koji su najosjetljiviji na kontaminaciju.
5. Kao opće pravilo, uzorkovanje u svrhu analize toksina u školjkašima mora se obavljati jednom sedmično tokom perioda u kojima je dopušteno sakupljanje/izlovljavanje.

U određenim područjima, ili za određene vrste školjkaša, ovo uzorkovanje može biti rjeđe ako procjena rizika vezana uz pojavu toksina ili fitoplanktona ukazuje na veoma nisku opasnost od toksičnih epizoda. Uzorkovanje mora biti češće ako ta procjena ukazuje da sedmično uzorkovanje nije dovoljno. Procjena rizika se mora periodično preispitivati kako bi se procijenila opasnost od toksina koji se javljaju u živim školjkašima iz tih područja.

6. Ukoliko su poznate brzine nakupljanja toksina kod određene grupe vrsta iz istog područja, vrsta kod koje je brzina nakupljanja toksina najveća uzima se kao referentna vrsta. Na osnovu toga, dopustit će se iskorištavanje svih vrsta iz te grupe ako su nivoi toksina kod referentne vrste ispod zakonom utvrđenih granica. Ako su nivoi toksina kod referentne vrste iznad zakonom utvrđenih granica, sakupljanje/izlovljavanje ostalih vrsta smije se dopustiti jedino ako dodatne analize na ostalim vrstama ukažu da su nivoi toksina ispod utvrđenih granica.
7. Što se tiče praćenja planktona, uzorci moraju biti reprezentativni za vodeni stupac te moraju pružati podatke o prisutnosti toksičnih vrsta kao i o pravcima razvoja populacija. Ako se otkrije bilo kakva promjena kod toksičnih populacija koja bi mogla dovesti do nakupljanja toksina, mora se povećati učestalost uzorkovanja školjkaša ili se područja moraju preventivno zatvoriti dok se ne dobiju rezultati analiza toksina.
8. Planovi uzorkovanja u svrhu provjere prisutnosti hemijskih onečišćivača moraju omogućiti otkrivanje svakog prekoračenja graničnih vrijednosti utvrđenih posebnim propisima.

C. ODLUKE POSLIJE PROVOĐENJA PLANA PRAĆENJA

1. Ukoliko rezultati uzorkovanja pokažu da nisu zadovoljene zdravstvene norme za školjkaše ili da postoji bilo kakva druga opasnost za ljudsko zdravlje, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta mora zatvoriti dotično proizvodno područje i spriječiti sakupljanje/izlovljavanje živih školjkaša. Međutim, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može ponovo razvrstati proizvodno područje u razred B ili C ako ono ispunjava odgovarajuće kriterije utvrđene u Dijelu A. ovog Poglavlja i ako ne postoji nikakva druga opasnost za ljudsko zdravlje.
2. Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može ponovo otvoriti zatvoreno proizvodno područje jedino ako su zdravstvene norme za školjkaše ponovo u skladu sa važećim propisima. Da bi se ponovo otvorilo proizvodno područje koje je nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta zatvorio zbog prisutnosti planktona ili prekomjerne nivoa toksina u školjkašima, potrebno je da najmanje dva uzastopna rezultata, dobijena u razmaku od najmanje 48 sati, pokažu da je nivo toksina ispod zakonom utvrđene granice. Pri donošenju ove odluke, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može uzeti u obzir podatke o razvoju fitoplanktona. Ukoliko postoje pouzdani podaci o dinamici toksičnosti u određenom području, te pod uslovom da postoje najnoviji podaci koji ukazuju na smanjenje toksičnosti, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može odlučiti ponovo otvoriti područje ako rezultati jednog jedinog uzorkovanja pokažu da nisu prekoračene zakonom utvrđene granice.

D. DODATNI ZAHTJEVI OBZIROM NA PLAN PRAĆENJA

1. Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta mora nadzirati razvrstano proizvodno područje u kojemu je zabranio sakupljanje/izlovljavanje školjkaša, ili za koje je utvrdio posebne zahtjeve u pogledu sakupljanja/izlovljavanja, kako bi osigurao da se proizvodi koji su štetni za ljudsko zdravlje ne stavljaju na tržište.
2. Pored praćenja stanja u proizvodnim područjima i područjima za ponovno polaganje iz tačke 1. Dijela B. ovog Poglavlja, mora se uspostaviti sistem nadzora koji obuhvaća i laboratorijska ispitivanja kako bi se provjeravalo da li subjekt u poslovanju s hranom udovoljava zahtjevima utvrđenim za konačni proizvod u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije. Ovim se sistemom nadzora mora naročito provjeravati da količine morskih biotoksina i onečišćivača ne prekoračuju sigurnosne granice i da mikrobiološki kvalitet školjkaša ne predstavlja opasnost za ljudsko zdravlje.

E. EVIDENTIRANJE I RAZMJENA PODATAKA

Nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta mora:

- (a) uspostaviti i ažurirati popis odobrenih proizvodnih područja i područja za ponovno polaganje, s podacima o njihovoj lokaciji i granicama te o razredu u koji je područje svrstano, u kojima se živi školjkaši smiju sakupljati/izlovljavati u skladu sa zahtjevima iz ovog Priloga. Popis se mora dostaviti zainteresiranim stranama kojih se tiče ovaj Prilog, kao što su proizvođači, sakupljači te lica odgovorna za centre za pročišćavanje i otpremne centre;
- (b) odmah obavijestiti zainteresirane strane kojih se tiče ovaj Prilog, kao što su proizvođači, sakupljači te lica odgovorna za centre za pročišćavanje i otpremne centre, o svakoj promjeni lokacije, granica ili razreda proizvodnog područja, ili o njegovom privremenom ili trajnom zatvaranju; i
- (c) odmah djelovati ako kontrole koje su propisane ovim Prilogom ukažu da se proizvodno područje mora zatvoriti ili prerazvrstati ili da se može ponovo otvoriti.

F. SAMOKONTROLE SUBJEKATA U POSLOVANJU S HRANOM

Pri donošenju odluke o razvrstavanju, otvaranju ili zatvaranju proizvodnih područja, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta može uzimati u obzir rezultate kontrola koje su proveli subjekti u poslovanju s hranom ili organizacije koje predstavljaju subjekte u poslovanju s hranom. U tom slučaju nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta mora odrediti laboratoriju za provođenje analiza, a uzorkovanje i analize se, prema potrebi, moraju obaviti u skladu s protokolom koji su usaglasili nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta i dotični subjekt u poslovanju s hranom ili organizacija.

POGLAVLJE III: SLUŽBENE KONTROLE KOJE SE ODNOSU NA ČEŠLJAČE (PECTINIDAE) I MORSKE GASTROPODE KOJE SE NE HRANE PREKO FILTERA IZLOVLJENE IZVAN RAZVRSTANIH PROIZVODNIH PODRUČJA

Službene kontrole češljača (pectinidae) i morskih gastropoda, koje se ne hrane preko filtera, izlovljenih izvan razvrstanih proizvodnih područja moraju se obavljati na veletržnicama riba, u otpremnim centrima i objektima za preradu. Tim se službenim kontrolama mora provjeriti usklađenost sa zdravstvenim normama za žive školjkaše koje su

utvrđene u Poglavlju V. i Poglavlja IX. Odjeljka VII. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla.

PRIOLOG III.

PROIZVODI RIBARSTVA

POGLAVLJE I: SLUŽBENE KONTROLE

PROIZVODNJE I STAVLJANJA U PROMET

1. Službene kontrole proizvodnje i stavljanja u promet proizvoda ribarstva moraju naročito uključivati:
  - (a) redovnu provjeru higijenskih uslova pri iskrcanju i prvoj prodaji;
  - (b) redovne inspekcijske preglede brodova i objekata na kopnu, uključujući veletržnice riba, kako bi se naročito provjerilo sljedeće:
    - (i) prema potrebi, ispunjavaju li se i dalje uslovi za odobrenje,
    - (ii) rukuje li se proizvodima ribarstva na ispravan način,
    - (iii) ispunjavaju li se zahtjevi u pogledu higijene i temperature, i
    - (iv) čistoća objekata, uključujući i brodove, te njihovih postrojenja i opreme te higijena osoblja; i
  - (c) provjeru skladišnih i prijevoznih uslova.
2. Međutim, u skladu sa tačkom 3. ovog Poglavlja, službene kontrole brodova:
  - (a) mogu se obaviti kada brodovi uplove u luku Bosne i Hercegovine;
  - (b) odnose se na sve brodove koji istovaraju proizvode ribarstva u lukama Bosne i Hercegovine, bez obzira pod čijom zastavom plove; i
  - (c) ako je potrebno, obavlja nadležni organ države pod čijom zastavom brod plovi, a po potrebi se mogu, obavljati dok je brod na moru ili dok je u luci druge države.
3. Ukoliko nadležni organ EU ovlasti Ured da u njegovo ime obavlja veterinarske preglede, ta dva nadležna organa moraju usaglasiti uslove za obavljanje takvih pregleda. Ti uslovi moraju naročito garantirati da će nadležni organ države pod čijom zastavom brod plovi odmah zaprimiti izvještaj o rezultatima veterinarskih pregleda i o svakom slučaju sumnje na neusklađenost, kako bi mogle preduzeti potrebne mjere.

POGLAVLJE II: SLUŽBENE KONTROLE PROIZVODA RIBARSTVA

Službene kontrole proizvoda ribarstva moraju obuhvaćati najmanje sljedeće elemente:

A. ORGANOLEPTIČKA ISPITIVANJA

Nasumična organoleptička ispitivanja moraju se obavljati u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije. Jedan od ciljeva tih ispitivanja je provjeriti ispunjavanje kriterija svježine utvrđenih u skladu s važećim propisima. U okviru toga se naročito mora provjeriti je li svježina proizvoda ribarstva, u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije, najmanje iznad donjih granica kriterija svježine utvrđenih u skladu sa važećim propisima.

B. POKAZATELJI SVJEŽINE

Ako se na osnovu organoleptičkog ispitivanja posumnja u svježinu proizvoda ribarstva, mogu se uzeti uzroci koji se laboratorijski ispituju kako bi se odredili nivoi ukupnog isparivog baznog dušika (TVB-N) i trimetilamin dušika (TMA-N).

Nadležni organi iz člana 2. stav (1) ovog Pravilnika moraju primjenjivati kriterije utvrđene važećim propisima.

Ukoliko na osnovu organoleptičkog ispitivanja postoje razlozi sumnjati na prisutnost drugih stanja koja bi mogla uticati na zdravlje ljudi, moraju se uzeti odgovarajući uzorci u svrhu provjere.

C. HISTAMIN

Moraju se obavljati nasumična testiranja na histamin kako bi se provjerila usklađenost sa dopuštenim nivoima u skladu s važećim propisima.

D. ZAOSTALE SUPSTANCE (REZIDUE) I KONTAMINANTI

Moraju se utvrditi mjere praćenja kako bi se kontrolirali nivoi rezidua i kontaminata u skladu s važećim propisima.

E. MIKROBIOLOŠKE PRETRAGE

Prema potrebi, moraju se obavljati mikrobiološke pretrage u skladu s odgovarajućim pravilima i kriterijima u skladu sa važećim propisima.

F. PARAZITI

Moraju se obavljati nasumične pretrage kako bi se provjerila usklađenost s važećim propisima koji se odnosi na parazite.

G. OTROVNI PROIZVODI RIBARSTVA

Provjere se moraju obavljati kako bi se osiguralo da:

1. proizvodi ribarstva koji potiču od otrovnih riba iz sljedećih porodica ne budu stavljeni na tržište: Tetraodontidae, Molidae, Diodontidae i Canthigasteridae;
2. svježi, pripremljeni, smznuti i prerađeni proizvodi ribarstva koji pripadaju familiji, Gempylidae, naročito *Ruvettus pretiosus* i *Lepidocybium flavo-brunneum*, budu stavljeni na tržište samo umotani/ upakirani, te na odgovarajući način označeni kako bi se osigurala informacije za potrošače o metodama pripreme/kuhanja i rizicima vezanim za prisustvo supstanci sa štetnim gastrointestinalnim efektima. Naučni i uobičajeni naziv proizvoda ribarstva mora se nalaziti na etiketi.
3. proizvodi ribarstva koji sadrže bitoksine kao što je ciguatera ili druge toksine opasne za ljudsko zdravlje ne budu stavljeni na tržište. Međutim, proizvodi ribarstva dobijeni od školjkaša, bodljikaša, plaštenjaka i morskih puževa smiju se stavljati na tržište ako su proizvedeni u skladu s Odjeljkom VII. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla i udovoljavaju uslovima propisanim u tački 2. Poglavlja V. Odjeljka VII. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla.

POGLAVLJE III: ODLUKE NAKON KONTROLA

Proizvodi ribarstva se moraju proglasiti neprikladnim za ishranu ljudi ako:

1. organoleptička, hemijska, fizikalna ili mikrobiološka ispitivanja ili pretrage na parazite pokazu da nisu u skladu s važećim propisima;
2. u svojim jestivim dijelovima sadrže kontaminante ili rezidue u količinama koje premašuju granice utvrđene važećim propisima ili u tolikim količinama kod kojih bi izračunati dnevni unos putem hrane premašio dnevne ili sedmične doze koje su prihvatljive za ljude;
3. potiču od:
  - (a) otrovnih riba,
  - (b) proizvoda ribarstva koji ne zadovoljavaju zahtjevima koji su propisani u Dijelu G. tačka 2. Poglavlju II. ovog Priloga utvrđenim za biotoksine, ili
  - (c) školjkaša, bodljikaša, plaštenjaka ili morskih puževa koji sadrže morske biotoksine u ukupnim količinama

- koje premašuju granice propisane Pravilnikom o higijeni hrane životinjskog porijekla;
- nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta smatra da bi mogli predstavljati opasnost za javno zdravlje ili zdravlje životinja ili ako su iz bilo kojega drugog razloga neprikladni za ishranu ljudi.

PRILOG IV.**SIROVO MLJEKO, KOLOSTRUM, MLIJEČNI PROIZVODI I PROIZVODI NA BAZI KOLOSTRUMA
POGLAVLJE I: KONTROLA FARMI ZA PROIZVODNJU MLJEKA I KOLOSTRUMA**

- Životinje na farmama za proizvodnju mlijeka i kolostruma moraju biti podvrgnute službenim kontrolama kojima se provjerava usklađenost sa zahtjevima za proizvodnju sirovog mlijeka i kolostruma, a naročito zdravstveno stanje životinja i upotreba veterinarskih lijekova. Ove se kontrole mogu odvijati prilikom veterinarskih pregleda koji se provode u skladu s važećim propisima o zdravlju ljudi ili životinja odnosno o dobrobiti životinja, a može ih obavljati ovlaštenu veterinar.
- Ukoliko postoje razlozi za sumnju da nisu ispunjeni zahtjevi u pogledu zdravlja životinja, mora se provjeriti opće zdravstveno stanje životinja.
- Farme za proizvodnju mlijeka i kolostruma moraju se podvrgnuti službenim kontrolama kako bi se provjerilo jesu li ispunjeni zahtjevi u pogledu higijene. Te službene kontrole mogu uključivati inspekcijske preglede i/ili praćenje kontrola koje obavljaju stručne organizacije. Ukoliko se pokaže da je higijena nezadovoljavajuća, nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta mora provjeriti poduzimaju li se potrebne mjere kako bi se stanje popravilo.

POGLAVLJE II: KONTROLA SIROVOG MLJEKA I KOLOSTRUMA NAKON PRIKUPLJANJA

- U slučaju sirovog mlijeka i kolostruma nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta mora nadzirati preglede koji se provode u skladu sa Dijelom III. Poglavlja I. Odjeljka IX. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla.
- Ako subjekt u poslovanju s hranom ne popravi stanje u roku od tri mjeseca od prve obavijesti nadležnog organa entiteta ili Brčko Distrikta o neispunjavanju kriterija u pogledu broja mikroorganizama i broja somatskih ćelija, isporuka sirovog mlijeka i kolostruma s proizvodne farme mora se obustaviti ili – u skladu s posebnim dopuštenjem ili prema općim uputama nadležnog organa entiteta ili Brčko Distrikta – podvrgnuti zahtjevima u pogledu njegove obrade i upotrebe koji su potrebni da bi se zaštitilo javno zdravlje. Ta obustava ili ti zahtjevi moraju ostati na snazi sve dok subjekt u poslovanju s hranom ne dokaže da sirovo mlijeko i kolostrum ponovo ispunjava kriterije.

PRILOG V.**OBJEKTI KOJI NE PODLIJEŽU ZAHTJEVU
POVODOM UVRŠTENJA NA POPISE IZ ČLANA 12.
STAV (1) OVOG PRAVILNIKA**

Sljedeći objekti iz drugih zemalja ne moraju biti uvršteni na popise koji se sastavljaju i ažuriraju u skladu s članom 12. ovog Pravilnika:

- objekti u kojima se rukuje proizvodima životinjskog porijekla za koje nisu utvrđeni posebni zahtjevi propisani Pravilnikom o higijeni hrane životinjskog porijekla;
- objekti u kojima se obavlja jedino primarna proizvodnja;
- objekti koji se bave jedino poslovima prijevoza;

- objekti u kojima se jedino skladište proizvodi koje nije potrebno skladištiti u uslovima kontrolirane temperature;

PRILOG VI.**ZAHTJEVI U POGLEDU CERTIFIKATA KOJI PRATE
POŠILJKE PRI UVOZU**

- Predstavnik nadležnog organa zemlje pošiljatelja koji izdaje certifikat koji prati pošiljku proizvoda životinjskog porijekla namijenjenu Bosni i Hercegovini, mora potpisati taj certifikat te se pobrinuti da na njoj bude službeni pečat. Ovaj zahtjev se odnosi na svaki list certifikata ako se on sastoji od više od jednog lista. U slučaju brodova tvornica, nadležni organ može ovlastiti kapetana broda ili drugog brodskog oficira da potpiše certifikat.
- Certifikati moraju biti sastavljeni na službenom jeziku ili jezicima zemlje pošiljatelja i najmanje jednog od jezika u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini, odnosno mora im se priložiti ovjeren prijevod na taj jezik ili jezike.
- Originalna verzija certifikata mora pratiti pošiljke pri ulasku u Bosnu i Hercegovinu.
- Certifikati se moraju sastojati od:
  - jednog lista papira; ili
  - dviije ili više stranica koje su dio jedinstvenog i nedjeljivog lista papira; ili
  - niza stranica koje su obrojčane tako da je na svakoj od njih navedeno da se radi o određenoj stranici konačnoga niza (npr. 'stranica 2. od 4 stranice').
- Na certifikatima mora biti naveden jedinstveni identifikacijski broj. Ako se certifikat sastoji od niza stranica, taj broj mora biti naveden na svakoj stranici.
- Certifikat se mora izdati prije nego pošiljka na koju se certifikat odnosi prestane biti pod nadzorom nadležnoga organa zemlje pošiljatelja.

